

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ
КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: студентка II курсу, групи 672-1
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Снаговська Ольга Олегівна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Гладчук Ольга Михайлівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

Чернівці – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКУ	6
1.1. Економічна суть, цілі та завдання управління активами та пасивами банку.....	6
1.2. Характеристика стратегій управління активами і пасивами банку.....	11
1.3. Оптимізаційні моделі управління активами та пасивами банків з мінімально можливими змінами	18
Висновки до РОЗДІЛУ 1	22
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЗА 2018-2022 РОКИ	24
2.1 Загальна фінансово-економічна характеристика діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк».....	24
2.2 Оцінка структури активів і пасивів ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2022 роки	30
2.3 Управління активами і пасивами ПАТ КБ «ПриватБанк».....	36
Висновок до Розділу 2	45
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ	47
3.1. Актуальні проблеми управління активами і пасивами комерційних банків України.....	47
3.2 Зарубіжний досвід управління активами і пасивами комерційних банків	60
3.3. Перспективи покращення управління активами та пасивами українських банків	66
Висновки до Розділу 3	71
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У банківській галузі посилення стабільності, фінансової стійкості, надійності, ліквідності та прибуткової фінансової діяльності вважається важливим результатом ефективного управління активами і пасивами. Під час виконання завдань, пов'язаних із цим управлінням, банківські установи повинні аналізувати всі аспекти фінансової діяльності, зокрема швидко адаптуватися до змін на внутрішньому ринку. У зв'язку з погіршенням економічної й політичної ситуації в Україні та банківської системи загалом, а також для забезпечення сталого функціонування банків, керівництво банківських установ повинно ефективно керувати активами і пасивами як єдиним цілим, враховуючи їх структуру, ризиковість та економічну вигоду.

Огляд літератури з теми дослідження. Проблематику дослідження управління активів і пасивів банківських установ висвітлювали у своїх працях багато українських і зарубіжних науковців. Ґрунтовними у даній сфері є праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як Довгань Ж., Зянько В.В., Карчева Г.Т., Литвинюк О.В., Люсяк Л., Макаренко Ю.П., Міщенко В.І., Овусу Ф.Б. та інших.

Мета дослідження: науково обґрунтувати суть і структуру активів та пасивів банків, проаналізувати динаміку складу і структури активів та пасивів досліджуваного банку, охарактеризувати стратегії управління активами і пасивами банків, а також дослідити напрямки покращення ефективності їх використання.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні **завдання:**

- 1) визначити економічну суть активів і пасивів банку;
- 2) з'ясувати значення, джерела і основні завдання управління активами і пасивами банку;
- 3) охарактеризувати стратегії управління активами і пасивами банку;

4) описати оптимізаційні моделі управління активами та пасивами банків з мінімально можливими змінами;

5) охарактеризувати фінансово-господарську діяльність ПАТ КБ «ПриватБанк» та підходи щодо організації його активних та пасивних операцій;

6) дослідити структуру та динаміку активних та пасивних операцій ПАТ КБ «ПриватБанк»;

7) описати процеси управління активами і пасивами в ПАТ КБ «ПриватБанк»;

8) визначити актуальні проблеми управління активами і пасивами комерційних банків України;

9) охарактеризувати зарубіжний досвід управління активами і пасивами комерційних банків;

10) окреслити перспективи покращення управління активами та пасивами українських банків.

Об'єктом дослідження є економічні взаємовідносини, які виникають між економічними суб'єктами в процесі управління активами і пасивами банківських установ.

Предметом дослідження є теоретична і методична база здійснення механізму управління й аналізу активів та пасивів банківських установ у сучасних умовах господарювання.

Для розв'язання поставлених завдань використано різноманітні **методи** наукового дослідження, зокрема: методи статистичного, графічного й математичного аналізу, таблиць та економічних розрахунків, необхідних для більш наочного зображення показників діяльності банку.

Інформаційною базою написання роботи стали законодавчі та нормативно-правові акти щодо банківської діяльності в Україні, а також звіти та інформаційні матеріали НБУ і ПАТ КБ «ПриватБанк».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні необхідності запровадженні інтегрованого підходу стратегії управління

активами і пасивами комерційних банків, яка враховує не лише фінансові аспекти, але й соціально-економічні та технологічні впливи нинішніх умов економічного розвитку.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження були апробовані авторкою на студентській науковій конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, 25-27 квітня 2023 року) із матеріалами на тему «Необхідність збалансованого управління активами і пасивами банків у сучасних умовах».

Практичне значення роботи полягає у визначенні конкретних рекомендацій при формуванні і реалізації стратегій комерційних банків щодо ефективного збалансованого управління активами і пасивами, які враховують сучасні виклики та можливості фінансового ринку.

Структура дослідження. Дана робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ БАНКУ

1.1. Економічна суть, цілі та завдання управління активами та пасивами банку

Забезпечення стабільного функціонування та фінансової стійкості банків і банківської діяльності загалом є одним з головних завдань на теперішньому етапі розвитку банківської системи. Це актуалізує питання ефективного управління активами та пасивами, що є одним із факторів фінансової стійкості банківських установ. Однак, правильне розуміння сутності активів і пасивів впливають на їх ефективний менеджмент.

Кириченко О.А. вважає, що активи банку, це: «це частина бухгалтерського балансу, що характеризує розміщення й використання залучених банком коштів з метою одержання прибутку і підтримання ліквідності банку» [12].

На нашу думку, найбільш повно суть поняття «активи банку» можна розкрити як - нагромадженні впродовж функціонування банку ресурси, які в майбутньому принесуть дохід і сприяють приплив грошових коштів до банківської установи.

При визначенні пасивів банку Зянько В.В. вважає, що: «банківські пасиви - це ресурси банку, які є частиною фінансового ринку та означають сукупність виведених із кругообігу грошових коштів економічних суб'єктів, що мобілізуються на умовах виникнення зобов'язань власності та зобов'язань боргу для подальшого розміщення серед контрагентів, які відчують тимчасову потребу в них» [10].

З.Б. Живко в своєму навчальному посібнику «Банківський менеджмент» описує пасиви банку, як: «банківські ресурси, які становлять частину

бухгалтерського балансу, що відображує в грошовому вираженні джерела утворення коштів банку» [2].

Суть активів і пасивів банків зумовлюється їх функцією в економіці як фінансових посередників, що нагромаджують тимчасово вільні кошти суб'єктів господарської діяльності і розміщують їх на принципах повернення, строковості й платності у тих суб'єктів господарства, які вимагають цього для забезпечення виробничого процесу. Головне завдання сучасного комерційного банку полягає в наданні багатоманітних видів позик своїм клієнтам, і для цього потрібне: залучення коштів із різноманітних джерел на певні терміни, виконання розрахунково-касового обслуговування клієнтів і здійснення платежів, реалізація операцій з купівлі та продажу валютних коштів як за дорученням клієнтів, так і за особистий рахунок.

Процес управління активами і пасивами банку різноманітний і складний. Він є невід'ємною частиною банківського менеджменту і поєднує координацію управлінських рішень з досягненням необхідного балансу між обсягом і видами активних і пасивних операцій банку. Оптимальне співвідношення прибутковості та різних рівнів банківського ризику залежить від результатів управлінської діяльності.

Вчені-економісти по-різному трактують сутність управління активами і пасивами банку в своїх роботах. На нашу думку, варті уваги позиції авторів, які акцентують увагу на процесі управління активами та пасивами банків.

Видатний вчений-економіст Дж. Сінкі зазначає, що: «процес управління активами та пасивами полягає в тому, що він поєднує окремі аспекти управління банківським портфелем в один скорегований процес при цьому основним завданням управління активами та пасивами виступає управління всім банківським балансом, а не окремими його частинами, враховуючи альтернативні ставки процента й ліквідності. На короткостроковому періоді управління активами та пасивами банку націлено на ставку процента, а в довгостроковій перспективі - на ринкову цінність власного капіталу.

Основним напрямом управління активами та пасивами банку має бути процентний ризик» [41, с.392].

Зарубіжні науковці Дж. Маршалл і Віпул К. Бансал описують процеси управління активами та пасивами банку як «спробу мінімізувати чутливість до цінового ризику за рахунок дотримання певних пропорцій між активами та пасивами з одночасною мінімізацією ризику. Зміст цього виду управління ризиками вони зводять до знаходження «оптимальних» пропорцій між балансовими активами та пасивами» [40, с.189].

І. Ларіонова надає наступне визначення управлінням активами і пасивами банків: «яке полягає в рівноважному процесі управління між прибутком та ризиком шляхом встановлення нейтральності по відношенню до зміни ставок, ринкових коливань, операційних та комерційних ризиків. Основна увага при управлінні на короткостроковому інтервалі приділяється показникам, які отримані на основі балансових даних, на довгостроковому інтервалі основний акцент переноситься на максимізацію ринкової вартості капіталу» [21, с.45].

Наведену точку зору вище, опрацьовували й інші вчені, зокрема, І. Сало та О. Криклій управління активами та пасивами банків розуміють як: «основний процес, у межах якого банки планують і реалізують свої доходи та контролюють притаманні їм діяльності ризику» [29, с.188].

Т. Корнієнко вважає, що: «управління активами та пасивами банку - цілеспрямований, динамічний процес скоординованого управління активами і пасивами банку з позицій ризику та доходності» [15, с. 14-17].

Такий підхід підтримує і вітчизняний вчений-економіст В. Міщенко, котрий трактує управління активами та пасивами банку як: «процес управління, спрямований на залучення максимально допустимого обсягу ресурсів та їх розміщення в максимально дохідні активи, що мають потрібний рівень ліквідності і обмежений рівень ризику. При цьому керівництво банку має прагнути максимізувати поточну вартість активів й оптимізувати кінцеві фінансові результати» [24, с.165].

Варте уваги формулювання Ж. Довгань, яка досліджує управління активами і пасивами банку як цілеспрямований процес, який спрямований на формування максимального об'єму ресурсів банку (власних і залучених) із метою максимізації прибутку [8, с. 64- 67].

Підтримуючи цей підхід О. Шварц стверджує, що управління активами та пасивами банку це цілеспрямований процес, який постійно регулює структуру активів та пасивів банку з метою підвищення ефективності банку, тобто оптимізації ризиків і оптимального рівня ліквідності банку [33,с. 343].

У короткостроковій перспективі, управління активами і пасивами банку орієнтується на процентну ставку. У довгостроковому періоді воно націлено на ринкову вартість капіталу банку.

Вважається, що основним напрямом уваги при управлінні активами і пасивами банку повинен бути ризик, особливо процентний. Подібні формулювання зустрічались у працях таких вчених: О. Колодізева, І. Чмутова, І. Губарева, котрі описують управління активами і пасивами як формування структури банківського балансу, який вирішує питання управління банківськими ризиками, отриманням максимального прибутку банку та підтриманням його ліквідності [14, с.187].

Варто зазначити, що окрему увагу варті теоретичні підходи вчених у визначенні управління активами і пасивами банків через концепцію стратегій, заходів, як складових процесу управління. Зарубіжний вчений-економіст П.С. Роуз вважає, що: «сутність управління активами і пасивами банку полягає у формуванні стратегій і заходів, котрі призводять структуру балансу банку у відповідність до його стратегічних програм» [48, с. 447].

Отже, як видно із тлумачень наведених вище, автори для визначення сутності управління активами і пасивами банку використовують такі категорії: процес, баланс, управління, формування, регулювання та оптимізація структури. На нашу думку, для глибшого розуміння змісту управління активами та пасивами банку доцільно скомпонувати існуючі тлумачення, враховуючи фактори, визначені вище. Оскільки, описані авторами тлумачення

є не ідентичними, можна стверджувати, що в літературі немає єдиного, однозначного тлумачення.

Виходячи з розглянутих авторських підходів до тлумачення економічного змісту управління активами і пасивами банків, варто виділити два підходи до його розуміння: вузький та широкий.

Вузький підхід в управлінні активами і пасивами банку передбачає досягнення максимальної суми чистого процентного прибутку при мінімальному рівню ризиків (завдяки оптимізації банківських операцій). Такий спосіб потребує проведення банком моніторингу ліквідності та ризику.

Широкий підхід в управлінні активами і пасивами банку включає в себе збільшення вартості капіталу банківської установи за рахунок чистого процентного прибутку (як результат оптимізації банківських операцій), управління доходами (здебільш не процентними), організації деяких бізнес-процесів тощо.

Отож економічний зміст управління активами та пасивами банків, на думку більшості науковців, це процес управління, що спрямований на залучення оптимального об'єму ресурсів, і їх розміщення у найбільш прибуткові активи щоб забезпечити ефективність менеджменту банку щодо подолання групи ризиків і отримання оптимального рівня ліквідності не завжди є виправданим.

Процес управління активами і пасивами передбачає кілька конкретних цілей (рисунок 1.1).

Основними завданнями, що потребують прийняття рішень у процесі управління активами та пасивами банку, є:

- залучення максимальної кількості ресурсів і розміщення їх у найбільш продуктивні активи;
- розгляд чутливості банківських продуктів до процентних ставок і ціноутворення;
- максимізація прибутку з поправкою на ризик;
- хеджування ризиків;

- зміна валютних позицій банку;
- відповідність структурі активів і пасивів банку умовам, необхідним для підтримки необхідних рівнів ліквідності та подальшого розвитку банку інноваційними способами.

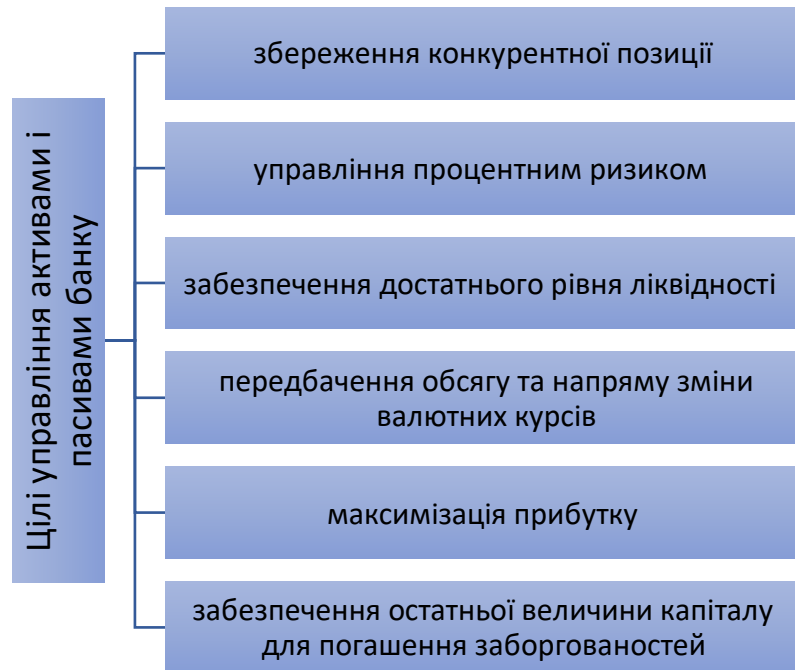

Рис. 1.1 Цілі управління активами і пасивами банку [7, 8, 11, 13, 15, 21]

Таким чином, управління активами і пасивами банку – це управління фінансовими ризиками, що виникають через невідповідність сум активів і зобов’язань, а також процес максимізації активів для виконання зобов’язань і збільшення прибутковості, зосереджений на довгостроковій перспективі, а не на зменшенні поточних ризиків.

1.2. Характеристика стратегій управління активами і пасивами банку

В економічній літературі існує значна кількість трактувань поняття «стратегія управління активами і пасивами».

Ю.П. Макаренко та А.А. Хоруженко вважають, що: «стратегія управління активами та пасивами комерційного банку являє собою сукупність положень, що визначають основи управління діяльністю банку в сфері

формування капіталу, залучення коштів, проведення активних операцій, надання торгово-посередницьких та інших послуг, з метою забезпечення сталого розвитку банку» [23].

Жердецька Л.В., Кузнєцова Л.В. та Литвинюк О.В. в своїй роботі «Формування системи управління активами та пасивами банків у сучасних умовах» зазначають, що: «під стратегією управління активами та пасивами маємо розуміти набір принципів, програм та інструментів, використання яких у сукупності сприятиме досягненню й підтриманню оптимальної структури активів та пасивів банку з точки зору забезпечення необхідного для зростання власного капіталу рівня чистої процентної маржі та прийнятних ризиків в умовах впливу чинників зовнішнього середовища. Тому сам процес розробки та формування стратегії є балансуванням між внутрішніми можливостями банку та умовами зовнішнього середовища» [9, с. 52].

Враховуючи історичний розвиток поглядів на управління фінансовими потоками в комерційних банках, виділяють три основні підходи (рис.1.2.):

- 1) через управління активами;
- 2) через управління пасивами;
- 3) через управління активами і пасивами (інтегрований підхід).

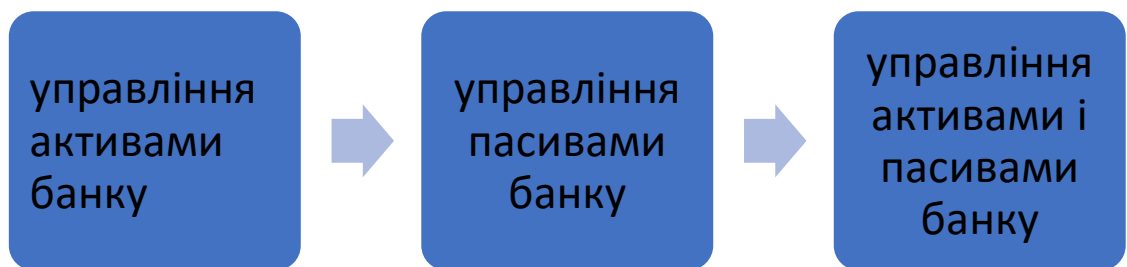

Рис.1.2. Підходи до управління фінансовими потоками комерційного банку

У ретроспективі ці підходи є послідовними етапами розвитку стратегії фінансового менеджменту, але вони існують паралельно в сучасній банківській справі, особливо у вітчизняній.

З моменту скоординованого управління банків і до 1960-х років міжнародна практика банківського менеджменту полягала в тому, щоб керувати кредитними установами переважно через управління активними операціями. Відповідно до цього підходу банкіри розглядали джерела формування ресурсів — борг і власний капітал — як незалежні від їхньої діяльності, але значною мірою визначені можливостями та потребами клієнтів і акціонерів банку. Здавалося, що клієнти банку самі визначають кількісні пропорції вкладів, депозитів і поточних рахунків, які вони мають намір відкривати в банківських установах, а тому банки не можуть впливати на обсяг, вартість і структуру відповідних коштів. У такому випадку важливою сферою прийняття рішень менеджментом банку є розміщення активів, а не залучення коштів.

Перевага підходу управління активами банківських установ полягає в тому, що її відносно легко застосувати, оскільки рішення приймаються лише стосовно розміщення активів, також в управлінні ліквідністю використовуються найпростіші методи, які не вимагають значних витрат ресурсів. Банки не мають потреби наймати найкращих спеціалістів, тому знижуються витрати на навчання та оплату професіоналів.

Недоліки цього підходу полягають в тому, що банки не можуть максимізувати прибуток. Тому що, з одного боку, банк не управляє залученими коштами і, таким чином, не впливає на їх вартість. З іншого боку, для підтримки достатнього рівня ліквідності значна частка активів банку повинна бути у високоліквідній формі, що призводить до зменшення доходів.

Управління банком через пасиви розвинулось в міжнародній банківській діяльності у 60-70-х роках ХХ ст. За цей час банківське середовище дозріло до усвідомлення наявності спеціальних інструментів впливу на обсяг, вартість і структуру залучених коштів. Тому банкіри стали управляти не тільки активами, але й пасивами.

Управління пасивами банку дозволило здійснити поступову реструктуризацію балансів банку в напрямку мінімізації витрат на залучені

кошти та, як наслідок, збільшення прибутку та капіталу. Вибір оптимальних пропорцій між обсягами різних видів депозитних джерел та капіталом забезпечує бажаний рівень стабільності фондів та дозволяє банку надавати довгострокові прибуткові кредити, але під великий ризик та за яких потрібні довгострокові інвестиції. З метою забезпечення бажаного обсягу, структури та рівня витрат за зобов'язаннями банки почали використовувати як цінові, так і нецінові шляхи управління залученими коштами.

Перевагою управлінням банком через зобов'язання полягає у потенційній можливості контролювати операційні витрати та збільшувати прибуток за рахунок більш точного прогнозування потреби банку в готівці.

Загалом управління банками через пасиви в міжнародній банківській діяльності стало популярним на короткий проміжок часу, але стимулювало розвиток технологій і методів управління залученими коштами, і став періодом переходу до використання більш ефективних методів управління.

У 1980-х роках нестабільність процентних ставок стала основною характеристикою міжнародних фінансових ринків. Це збільшило процентний ризик та змусило банкірів шукати нові підходи до управління потоком коштів. Раніше кредитний ризик був домінуючим банківським ризиком, але з 1980-х років ризик відсоткової ставки став найбільшим ризиком банківського сектора, що призвело до розвитку інтегрованого підходу до управління активами та пасивами, який зараз домінує у світовій банківській сфері.

У цей період ціни на ресурси зросли, що змусило банки та ощадні установи виплачувати вищі ставки, ніж очікувалося раніше. Водночас у активах банків переважали, зокрема, довгострокові іпотечні кредити. За таких обставин розрив між доходами та витратами ставав усе меншим і меншим, і це був останній крок до банкрутства. Деякі банки проігнорували нову ситуацію в надії, що ціни повернуться до колишнього рівня, але цього не сталося. На думку іноземних експертів, це призвело до фінансового краху більшості банків розвинених країн [40, с.532].

Проте деякі банкіри підвищили якість свого менеджменту в цей складний час за допомогою нових інструментів і методів аналізу активів, пасивів і банківських ризиків. Традиційне уявлення про те, що весь дохід банку формують активи (кредити та інвестиції), було витіснене ідеєю одночасного інтегрованого управління активами і пасивами. Суть цього підходу полягає у визнанні того, що і доходи, і витрати впливають на обидві сторони балансу банку. У цьому випадку зниження витрат банку за рахунок управління зобов'язаннями і капіталом може допомогти досягти бажаного рівня рентабельності та прибутку від активних операцій. При цьому вартість кожної операції чи послуги має перекривати витрати банку, який її пропонує.

Банкіри оцінили потенціал скоординованого підходу до управління активами і пасивами та доклали чимало зусиль для його покращення. Таким чином, перевагою комплексного підходу є максимізація прибутку при досягненні прийняттого рівня ризику, а також можливість більш збалансованого підходу до проблеми управління ліквідністю за рахунок більш точного визначення потреби в ліквідності. Особливістю підходу є поєднання всіх методів автономного управління банківськими портфелями в один злагоджений процес. Сьогодні у світовій банківській практиці інтегроване (узгоджене) управління активами та пасивами банку більшість експертів вважають єдиним раціональним методом управління, який може забезпечити виживання банку в умовах жорсткої конкуренції на ринку. В сучасних умовах підвищеної мінливості фінансових ринків і зростання загального рівня ризику цей підхід визнано найефективнішим: у рамках комплексного управління активами і пасивами утворюється більш загальне, глобальне визнання процесу управління банківськими фінансами, що вимагає координації різних специфічних функцій для досягнення економічних цілей банку [41, с.394].

Прибутковість і ризик банку є прямо залежними, таким чином, існує два випадки, за яких ринкова оцінка вартості банку росте: збільшення прибутків через постійний рівень ризику або скорочення ризику в наслідок стабілізації прибутковості. Через те стратегій управління банком є тільки дві (рис.1.3).

Необхідною умовою їх ефективного застосування є вміння точно прогнозувати зміни напрямку, величини і швидкості руху динаміки цін, валютних курсів, фондових індексів та цін на товари. У країнах із високою інфляцією, нестабільним політичним та економічним станом прогнозування динаміки цін ускладнюється, у зв'язку з чим використання деяких методів управління активами і пасивами стає важким.

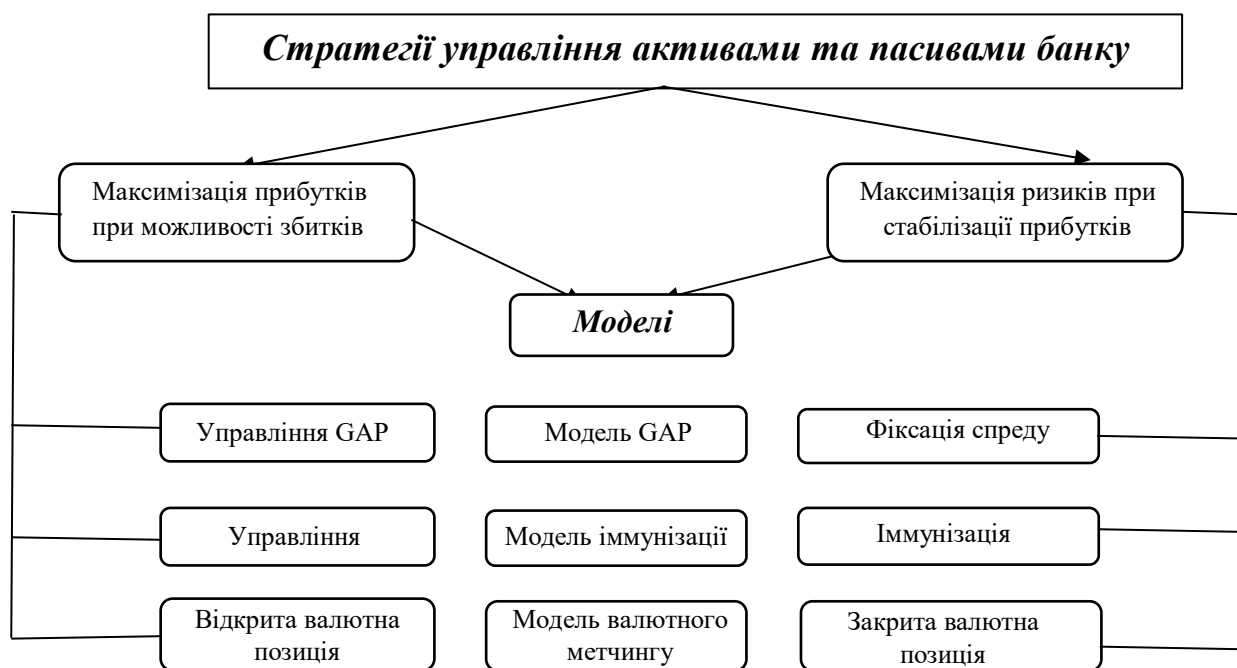

Рис.1.3 Стратегії управління активами та пасивами банку

Завдання стратегії максимізації прибутку - уникнення перспективи переростання припустимого ризику в тяжкий, що погрожує діяльності банку і може зумовити банкрутство.

Завдання стратегії мінімізації ризику - стабілізація фінансових результатів.

Завданням банківського аналізу є забезпечення ефективного виконання вибраної банком стратегії.

Об'єктами аналізу та управління є: капітал банку, зобов'язання, портфелі кредитів, цінних паперів і реальних інвестицій.

Стратегія управління ГЕПом — полягає в управлінні віддаленістю або нерівновагою активів і пасивів банку зі перемінною ставкою. Тобто утворення

банківського портфеля визначається сумою збільшення (дефіциту) активів із змінною ставкою над пасивами під час коливання його ставки в певний час [27].

Управління ГЕПом визначається як управління рівнями активів і пасивів, вразливих до коливань процентної ставки у портфелі, або як стратегію максимізації процентної маржі протягом циклу зміни процентної ставки.

Для здійснення ГЕП-аналізу банк мусить завжди мати й оновляти інформаційну базу про дати, що залишилися до кінця строку характерних видів активів чи пасивів.

Також ще одним методом УАП є керування інвестиційним горизонтом фінансових інструментів. Метод зменшення відсоткового ризику, як портфельна імунізація (portfolio immunization) є основою управління інвестиційним горизонтом. Теорія портфельної імунізації та головні способи її прикладного використання вперше були сформульовані Ф. М. Редінгтоном у 1952 р. і тепер переважно розглядаються як інструменти суцільного інвестиційного аналізу, іншими словами торкаються різних інвестиційних портфелів [49].

У найширшому сенсі портфельною імунізацією розуміють підбір та охоплення до портфеля подібних фінансових інструментів, які мінімізують його сприйнятливості до коливань відсоткових ставок на ринку. Отож, імунізацію можна пояснювати як нечутливість портфеля до зміни відсоткових ставок на ринку.

Основним завданням в ході імунізації банківського балансу є підбір такого співвідношення активів і пасивів, що уникає чутливості балансу до коливань ринкових ставок. Водночас окремі статті балансу зберігають чутливість до коливань параметрів ринку, але наслідки переоцінки активів та зобов'язань взаємно погашаються. Якщо сформувати склад та структуру балансових статей так, щоб середній термін погашення активів наближено відповідав середньому терміну погашення зобов'язань, банк здатен оборонитися від негативної дії ризику коливання відсоткових ставок.

Отож метою імунізації є захист балансу банку від різних коливань ринкових відсоткових ставок впродовж певного зафіксованого періоду (планового горизонту).

Досвід взаємозв'язку трьох розглянутих вище підходів фінансового менеджменту банку показує, що кожен наступний є логічним продовженням попереднього, що містить повний арсенал уже відомих методів і прийомів задля найбільш ефективного управління банком.

У вітчизняній банківській діяльності всі три підходи до контролю фінансовими потоками існують паралельно. У деяких банках (їх частка невелика) управління все ще реалізовується переважно за рахунок активів, у деяких банківських установах використовують автономні методи управління (через пасиви), але найбільш ефективним є сучасне комплексне управління в банку одночасного його активами і пасивами.

1.3. Оптимізаційні моделі управління активами та пасивами банків з мінімально можливими змінами

Управління активами і пасивами банків визначається як одночасне планування всіх банківських активів і пасивів за різних умов з метою максимізації прибутку та мінімізації ризиків. Більшість досліджень у галузі УАП базуються на цільовій функції, що максимізує прибуток банку.

Розробка простих і зручних моделей для оптимізації управління активами і пасивами банків гарантує стабільну прибутковість та мінімізацію ризиків. Це також сприяє збалансованості ресурсів та чіткому управлінню ліквідністю. У дослідженнях Огузсоя і Гювена та інших [44] оптимізували портфель активів і пасивів турецьких банків за допомогою багатоперіодної стохастичної лінійної моделі. Для цього використовували параметри, доступні в балансі, такі як доходи від інвестицій, витрати на позики, ліквідність і резерви, а також фінансову інформацію турецьких банків за 1987-1990 роки. Автори аналізували вплив банківської політики, правил, факторів

навколишнього середовища, ризиків та обмежень, використовуючи аналіз балансу та чутливості. Результати показали, що запропонована стохастична модель є більш реалістичною у порівнянні з детермінованою моделлю.

Космідоу К. і Зопунідіс К. [42] використовували цільову модель програмування та встановлювали обмеження на ліквідність, платоспроможність і середню рентабельність активів і пасивів для управління ними. Модель досліджує чутливість змінних балансу та створює оптимальну стратегію управління активами та пасивами грецького банку. Розроблена модель приділяє увагу стохастичним процентним ставкам.

Зауважено, що організації потребують таких моделей для УАП через нестабільність ринкових ставок та складність аналізу даних балансу. Результати свідчать про велику ефективність отриманої стратегії у порівнянні з поточною стратегією банку з урахуванням ризиків та поточної вартості.

Папі М. та Сбараглі С. [47] розробили динамічну модель програмування для УАП, де враховуються обмеження та транзакційні витрати. Дослідження вказує на корисність стохастичної оптимізації в багатоперіодних дослідженнях. Модель оптимізує портфель та фінансовий баланс установ відповідно до обмежень та цільової функції. Однією з цілей моделі є зменшення транзакційних витрат, хоча важливо відзначити, що модель не враховує штучних граничних умов. Представивши числові приклади, дослідники оцінили продуктивність моделі і зробили висновок, що її можна узагальнити на більш високий рівень.

Ян В. [50] представив модель середньої дисперсії для УАП, що ґрунтується на постійному часовому контролі процесу. Однією з проблем УАП є досягнення динамічного портфеля, вирішується це, пропонуючи оптимальну стратегію на основі вирішення стохастичного рівняння НІВ. Особливістю моделі є можливість досягнення оптимальної стратегії за допомогою техніки квадратичного лінійного керування. Модель має обмеження, включаючи VaR (вартість під ризиком).

У своєму дослідженні Овусу Ф. та Алхасан А. [46] аналізували банківську систему Гани та використовували статистичну модель для оцінки зв'язку між прибутком і управлінням активами та пасивами (УАП). Дослідження включало дані 27 банків у Гані протягом 2007–2015 років. Оцінено шість груп основних елементів у правій частині балансу та сім груп основних статей у лівій частині банківських балансів для встановлення зазначеного зв'язку. Результати показали, що існує залежність між прибутковістю та статтями балансу, підкреслюючи важливість управління активами та пасивами (УАП) для отримання більшого прибутку та впровадження кращих стратегій: «...високоприбуткові банки генерують вищі показники прибутку на активи порівняно з низькоприбутковими...» [46, с. 13]. Дослідження також розглянуло відмінності між вітчизняними та іноземними банками, зафіксувавши кращі показники вітчизняних банків у відношенні до прибутку на активи, готівки та рентабельності зобов'язань, тоді як іноземні банки проявили переваги в рентабельності основних засобів: «... вітчизняні банки мають вищу ставку прибутку на активи, ніж іноземні банки протягом досліджуваного періоду. Національні банки однаково зафіксували вищу ставку вартості зобов'язань, ніж іноземні банки. Грошові кошти та їх еквівалент та інші активи належать до високоприбуткових активів вітчизняних банків, тоді як основні засоби та інші активи є високоприбутковими активами для іноземних банків. Ощадні депозити є найдешевшим джерелом фінансування для вітчизняних банків, а депозити до запитання – для іноземних банків» [46, с. 13].

Сучасні керівники банків активно вирішують завдання щодо управління ризиками, викликаними світовими кризами. Лисяк Л. та ін. [43] розробили економіко-математичну модель оптимізації, спрямовану на аналіз банківських ризиків, зокрема операційного, валютного та кредитного: «Модель оцінки капітальних активів оцінює ризик конверсії, тобто ризик, що виникає внаслідок переоцінки активів і зобов'язань банку... Модель ОКА досить поширена, однак, як і будь-яка інша модель, вона має свої переваги та

недоліки. Його головною перевагою є візуальний опис співвідношення прибутковості та ризику. Основні недоліки включають те, що модель однофакторна і не може врахувати всі фактори, що впливають на прибутковість...» [43, с. 6]. Для цього використовувалась фінансова інформація польського банку. Результати дослідження визначають частку величини прибутку банку, яка повинна розглядатися для оптимізації, і пропонують важливі стратегії для уточнення та прийняття точних рішень керівниками банку.

Модель, представлена на рисунку, є моделлю лінійної оптимізації. Цільова функція цієї моделі спрямована на внесення найменших змін у структуру активів і пасивів балансу. Однією з найважливіших цілей цієї моделі є отримання найбільш прийняттого рішення для управління активами та пасивами банку шляхом використання активів та пасивів балансу банку, що дозволяє максимально зменшити розмір балансу та досягти найкращий можливий стан.

Рис 1.4. Схематичний підсумок усіх етапів запропонованої моделі лінійної оптимізації

При управлінні структурою балансу банку можна враховувати багато статей з різним рівнем впливу, тому кожна з цих статей окремо та у взаємодії одна з одною впливатиме на прибутковість і ризик банку. У цьому випадку та з урахуванням мінливих умов навколишнього середовища представляється можливим забезпечити оптимальну структуру. Таким чином, це дослідження прагне створити модель, згідно з якою в структурі активів і пасивів відбуваються найменші зміни, використовуючи результати аналізу. У минулому існували традиційні моделі, які досягали найвищого рівня прибутковості банку за відповідного рівня ризику та з урахуванням чинних обмежень, що призводить до дуже великого розміру балансу. Однак модель, представлена в цьому документі, з цільовою функцією, заснованою на найменших змінах, значно зменшує розмір балансу та розглядає оптимальний можливий випадок.

Висновки до РОЗДІЛУ 1

Активи банків — це нагромадженні впродовж функціонування банку ресурси, які в майбутньому принесуть дохід і сприяють приплив грошових коштів до банківської установи.

Пасиви банків — частина бухгалтерського балансу, що відображає в грошовому вираженні джерела утворення коштів банку.

Управління активами і пасивами банку – це управління фінансовими ризиками, що виникають через невідповідність сум активів і зобов'язань, а також процес максимізації активів для виконання зобов'язань і збільшення прибутковості, зосереджений на довгостроковій перспективі, а не на зменшенні поточних ризиків.

Враховуючи історичний розвиток поглядів на управління фінансовими потоками в комерційних банках, виділяють три основні підходи: через управління активами; через управління пасивами; через управління активами і пасивами (інтегрований підхід).

Сьогодні у світовій банківській практиці інтегроване (узгоджене) управління активами та пасивами банку більшість експертів вважають єдиним раціональним методом управління, який може забезпечити виживання банку в умовах жорсткої конкуренції на ринку.

Прибутковість і ризик банку є прямо залежними, таким чином, існує два випадки, за яких ринкова оцінка вартості банку росте: збільшення прибутків через постійний рівень ризику або скорочення ризику в наслідок стабілізації прибутковості. Через те є дві стратегії управління банком: максимізація прибутків при можливості збитків та максимізація ризиків при стабілізації прибутків.

Завдання стратегії максимізації прибутку - уникнення перспективи переростання припустимого ризику в тяжкий, що погрожує діяльності банку і може зумовити банкрутство.

Завдання стратегії мінімізації ризику - стабілізація фінансових результатів у роботі банку.

Управління активами і пасивами банків вимагає вдосконалення стратегій з метою досягнення максимальної прибутковості та мінімізації ризиків. Розглянута модель лінійної оптимізації, спрямована на зміни в структурі активів і пасивів балансу, відзначається простотою та ефективністю. Її цільова функція сприяє зменшенню розміру балансу, забезпечуючи оптимальну структуру при урахуванні різноманітних впливів та змін у середовищі.

Інноваційні підходи до управління активами та пасивами банків сприяють досягненню найкращого можливого стану з урахуванням ефективності, прийнятності рішень та врахування обмежень.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЗА 2018-2022 РОКИ

2.1 Загальна фінансово-економічна характеристика діяльності ПАТ КБ «ПриватБанк»

Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк», що діє з 1992 року, є провідним банком на фінансовому ринку України та є державним банком. На сьогоднішній день більш як 56% громадян України, приблизно 74% підприємців та близько 63% юридичних осіб, що працюють в Україні, користуються послугами АТ КБ «ПриватБанк». Головною метою діяльності цього банку є досягнення прибутку для власного розвитку та задоволення інтересів його вкладників. Міжнародні рейтингові агентства підтверджують надійність та стабільність банку.

На цей час, усі акції АТ КБ «ПриватБанк» належать державі, представлені Міністерством фінансів України. Остаточний контроль над банком знаходиться в руках Уряду України. Процес націоналізації банку відбувся у грудні 2016 року через рішення Національного банку України, який визнав АТ КБ «ПриватБанк» неплатоспроможним. Ця дія була обґрунтована необхідністю врахувати, що банк мав надзвичайно велику частку на фінансовому ринку України, і відповідно до класифікації НБУ, він входив до першої трійки системно важливих банків України в 2016 році, особливо через велику частку депозитів фізичних осіб у банківській системі.

Статут АТ КБ «ПриватБанк» є основним установчим документом, який визначає юридичний статус банку, правила його функціонування, управління та процедури ліквідації.

Ринкові частки АТ КБ «ПриватБанк» в банківській системі станом на кінець 2022 року є наступними: активи – 27,14 %, зобов'язання – 23 %, власний капітал – 26,77 %, статутний капітал – 50,73 %, депозити юридичних осіб –

13,82 %, депозити фізичних осіб – 35,78 %, кредити юридичним особам – 5,09%, кредити фізичним особам – 32,19 % [27].

Ми проведемо більш глибокий аналіз діяльності АТ КБ «ПриватБанк», використовуючи фінансову звітність та публічну інформацію, доступну на сайті Національного банку України (НБУ) та у фінансовій звітності самого банку.

Основною метою діяльності АТ КБ «ПриватБанк», як і будь-якої комерційної організації, є здобуток прибутку. Тому важливо провести аналіз обсягів і тенденцій доходів та витрат банку, а також оцінити фінансовий результат у формі прибутку або збитку (див. Рисунок 2.1). Це дозволяє оцінити результативність діяльності банківської установи.

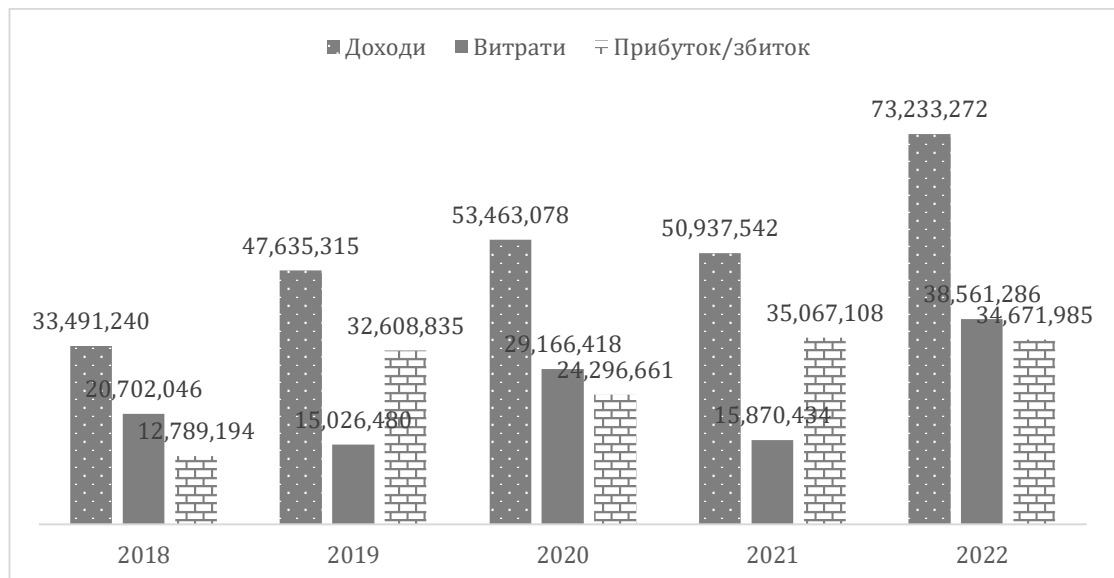

Рис.2.1. Динаміка доходів, витрат та фінансового результату АТ КБ «ПриватБанк» за період 2018-2022 років, тис. грн.

Аналізуючи динаміку доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк» з 2018 по 2022 роки, можна відзначити такі основні тенденції:

- Зростання доходів: загальні доходи банку зростали протягом цього періоду, починаючи з 33 491 240 тис грн у 2018 році і збільшуючись до 73 233 272 тис грн у 2022 році.

— Збільшення витрат: витрати також зросли, починаючи з 20 702 046 тис грн у 2018 році і досягаючи 38 561 286 тис грн у 2022 році.

— Збільшення прибутку: загальний фінансовий результат суттєво покращився з роками. Банк мав прибутковість у всі ці роки, і прибутковість зросла до 34 671 985 тис грн у 2022 році.

Загальною тенденцією є позитивна динаміка фінансових результатів, що свідчить про те, що АТ КБ «ПриватБанк» збільшує свій обсяг доходів і покращує фінансовий результат, незважаючи на зростання витрат. Це може бути показником ефективного управління і стратегічного розвитку банку.

Розрахуємо показники формування та використання прибутку банку. В таблиці 2.1 наведено ключову інформацію щодо фінансового стану та ефективності управління прибутком банку.

Таблиця 2.1

Показники формування і використання прибутку банку

Показник	Роки					Відхилення	
	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютне, тис грн	Відносне, %
Коефіцієнт рентабельності поточних витрат	1,62	3,17	1,83	3,21	1,90	0,28	17,39
Коефіцієнт дохідності авансових вкладень	8,83	7,35	7,00	6,92	11,07	2,24	25,35
Коефіцієнт рентабельності сукупних вкладень	4,079	3,930	3,825	3,607	5,160	1,08	26,51
Коефіцієнт валового прибутку	194,02	4,30	2,08	-10,34	3,65	-190,37	-98,12
Коефіцієнт операційного прибутку	508,74	5,18	3,69	-17,29	6,35	-502,39	-98,75
Коефіцієнт чистого прибутку	194,16	4,30	2,08	-10,34	3,18	-190,98	-98,36
Коефіцієнт окупності власного капіталу	1,06	0,87	1,01	0,76	1,27	0,20	19,05

Як видно з розрахунків, проведених у аналітичній таблиці 2.1, коефіцієнт рентабельності поточних витрат збільшився, що свідчить про достатній обсяг прибутку для покриття витрат банку.

Позитивною тенденцією є збільшення дохідності авансових вкладень на 25,35%. Це означає, що прибутку достатньо для вкладання в основні засоби.

Зменшення валового прибутку вказує на неефективність використання матеріальних ресурсів та робочої сили у діяльності банк.

Коефіцієнт окупності власного капіталу збільшився на 19,05%, що свідчить про прибутковість банку, в який вкладено певний власний капітал.

Аналіз фінансових результатів діяльності - це ключовий інструмент для вивчення фінансового стану банку, виявлення тенденцій та підготовки до прийняття обґрунтованих рішень.

Етапи аналізу фінансових результатів діяльності:

1. Розрахунок фінансових результатів:

Для розрахунку прибутку (збитку) звітного періоду визначають такі показники:

Таблиця 2.2

Динаміка фінансових результатів банку, тис. грн. [26]

Показник	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
Чистий дохід	12798275	32609220	24302225	35050411	30197968
Валовий прибуток	12789194	32608835	24296661	35067108	34671985
Фінансовий результат від операційної діяльності	630177	19393428	6765596	14867869	15197465
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	25578389	65217670	48593323	27234602	69343970
Фінансовий результат від звичайної діяльності	587470	65218055	4859888	27217904	64869953
Чистий прибуток	12798275	32609220	24302225	35050411	30197968

За даними розрахунків можемо спостерігати, що за досліджений період значно зріс чистий дохід, що свідчить про зростання масштабів діяльності банку, розширення сфер діяльності, зміцнення позицій на ринку. Але необхідно дослідити внаслідок чого відбулося зростання доходів - за рахунок зростання обсягів наданих послуг чи за рахунок зростання цін під впливом

інфляційних процесів. Вплив останнього фактору не можна вважати позитивним.

Фінансовий результат від операційної діяльності збільшився на 2311,6%. Це відбувається через збільшення обсягу продажів, покращення маржі та ефективного управління витратами.

Збільшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування на 171,1% може відбуватися через більший прибуток перед оподаткуванням або через оптимізацію податкових витрат.

Збільшення фінансового результату від звичайної діяльності на 10942,3% відбувається завдяки збільшенню обсягу продажів, покращенню ефективності та керуванню витратами. Це може бути позитивним явищем для банку, ознакою його зростання та прибутковості.

Наступним кроком буде детальний аналіз показників, які включені до таблиці ефективного використання майна банку.

Таблиця 2.3

Показники ефективності використання майна банку, тис. грн

Показник	Роки					Відхилення	
	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютне, грн	Відносне, %
Рентабельність активів (майна)	4,730	10,940	6,933	8,827	6,311	1,581	33,420
Рентабельність інвестицій	2,77	6,43	21,83	18,65	4,69	1,914	69,023
Рентабельність власного капіталу	40,68	59,80	46,01	52,62	52,26	11,578	28,461

Згідно з аналізом показників, наведених в таблиці, можна зробити такі висновки:

- Зростання рентабельності активів на 33,42% - це позитивна тенденція, оскільки вона вказує на більш ефективне використання активів банку для генерації прибутку.

- Зростання рентабельності інвестицій є позитивним явищем, оскільки це означає, що інвестиції приносять більший прибуток в порівнянні з вкладеними коштами.
- Зростання рентабельності власного капіталу і його обсягів є позитивними явищами, оскільки це вказує на здатність компанії генерувати більший прибуток на кожен одиницю власного капіталу. Це може бути показником ефективного управління та повернення інвестиційних ресурсів.

Наступним кроком до оцінки фінансового стану банку є проведення оцінки ділової активності.

1. Кількісна оцінка ділової активності може бути здійснена за такими етапами:

- дослідження динаміки і співвідношення темпів зростання абсолютних показників згідно «золотого правила» економіки:

$$100\% < T_a < T_{чд} < T_{чп} , \text{ де} \quad (2.1)$$

де T_a – темп зростання активів;

$T_{чд}$ – темп зростання чистого доходу;

$T_{чп}$ – темп зростання чистого прибутку.

$$100\% > 94,89 < 138,06 > 135,95$$

$100\% > T_a$ показує, що банк зменшує економічний потенціал і масштаби своєї діяльності;

$T_a < T_{чд}$ свідчить про те, що виторг зростає швидше від економічного потенціалу. З цього можна зробити висновок про підвищення інтенсивності використання ресурсів банку;

$T_{чд} > T_{чп}$ означає, що прибуток зростає повільніше обсягів реалізації і сукупного капіталу внаслідок зменшення рівня рентабельності продажів.

АТ КБ "ПриватБанк" має позитивну динаміку збільшення доходів та покращення фінансового результату, навіть при зростанні витрат. Це свідчить про ефективне управління та стратегічний розвиток банку. Збільшення дохідності авансових вкладень та інші позитивні показники вказують на

прибутковість та ефективність банку. Проте, зменшення валового прибутку та повільний ріст рентабельності продажів можуть вимагати оптимізації в діяльності банку.

Збільшення фінансового результату від операційної діяльності та інші позитивні тенденції можуть бути наслідком збільшення обсягу продажів, покращення маржі та ефективного управління витратами. Оптимізація податкових витрат та загальне покращення фінансового стану банку також вказують на позитивні зміни. Збільшення рентабельності активів та інші показники рентабельності свідчать про більш ефективне використання ресурсів та здатність генерувати прибуток на кожну одиницю власного капіталу.

У цілому, банк досягає позитивних результатів і продовжує розвиватися, проте існують можливості для подальшого вдосконалення та оптимізації своєї діяльності.

2.2 Оцінка структури активів і пасивів ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2022 роки

У сучасній практиці часто використовуються чотири основні методи для оцінки активів і пасивів банку, фінансового стану і визначення фінансової стійкості комерційних банків: коефіцієнтний аналіз, інтегральний аналіз, бально-рейтинговий аналіз і факторний аналіз.

Коефіцієнтний аналіз містить розрахунок фінансових показників, які відображають фінансовий стан банку та подальше порівняння цих результатів з встановленими нормативами або рекомендаціями. При детальному розгляді різних показників у фінансовій звітності банку можна обчислити багато різних фінансових коефіцієнтів, що дозволяє провести глибокий аналіз і виявити специфічні особливості фінансової діяльності банку. У цьому методі інформація про фінансовий стан комерційного банку представлена лише тими фінансовими показниками, які були вибрані для аналізу і включені в нього.

Економічне поняття, процедура визначення та рекомендовані стандарти фінансових показників об'єднуються в концептуальні групи, які окремо вказують на структуру активів, діяльність з кредитування, капітал, структуру зобов'язань, рівень ліквідності, рентабельність, витрати на персонал, кредитні ризики, інвестування, та валютну позицію. Ці дані можуть бути представлені у формі, наведеній в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка структури активів ПАТ КБ «Приват банк», млн. грн. [26]

Показник	Рік					Приріст	
	2018	2019	2020	2021	2022	млн. грн	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	27 360	45 894	49 911	52 835	96 380	69 020	252,27
Кредити та аванси банкам	0	27 118	25 059	26 243	103 837	103 837	0,00
Кредити та аванси клієнтам	50 140	59 544	55 021	68 218	68 084	17 944	35,79
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	30	155	30	30	30	0	0,00
Інвестиційна нерухомість	3 340	3 379	2 933	1 989	2 155	-1 185	-35,48
Основні засоби та нематеріальні активи	3 793	4 764	5 894	6 074	5 228	1 435	37,83
Загальні активи	278 048	309 723	382 525	401 296	540 596	262 548	94,43

Згідно з аналізом динаміки структури активів банку за досліджений період 2018-2022 рр., можна визначити значне збільшення різних складових активів, у загальному більш як на 262 млрд грн. В основі цього збільшення лежать такі фактори, як зростання грошових коштів та їх еквівалентів, розширення портфеля кредитів та авансів, а також збільшення основних засобів.

Збільшення грошових коштів та їх еквівалентів на 62 млрд грн вказує на більшу готівкову ліквідність банку, що може бути корисним для надання позик та забезпечення потреб клієнтів. Розширення кредитного портфеля, як до банків, так і до клієнтів (майже на 120 млрд грн), свідчить про більш активну

банківську діяльність та збільшення відсоткових доходів. Збільшення основних засобів на 1,4 млрд грн може вказувати на розвиток банківської інфраструктури та модернізацію банківських послуг.

Загальне збільшення активів є позитивною тенденцією, яка свідчить про розвиток банку та збільшення його потенціалу для прибутковості. Проте важливо контролювати ризики та зберігати адекватну капіталізацію, щоб забезпечити фінансову стійкість у зростаючому активному середовищі.

Розглянемо основні показники капіталу досліджуваного банку (табл. 2.5)

Таблиця 2.5.

Структура капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр., млн. грн [26]

Показник	Рік					Приріст	
	2018	2019	2020	2021	2022	млн. грн.	%
Статутний капітал	206 060	206 060	206 060	206 060	206 060	х	х
Емісійний дохід	23	23	23	23	23	х	0
Резерв переоцінки будівель	687	614	689	х	х	-687	-100
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	-3303	-1274	-2937	х	х	3303	-100
Результат від операцій з акціонером	12 174	12 174	12 174	12 174	12 174	0	0
Інші резерви	х	х	х	-4 091	-15 168	-15 168	х
Резервні та інші фонди банку	6 211	6 850	8 481	9 696	11 449	5 238	84,33
Накопичений дефіцит	-190 388	-169 918	-171 665	-157 247	-156 749	33 639	17,67
Власний капітал	31 464	54 529	52 825	66 615	57 789	26 325	83,67

У 2018 році резерв переоцінки будівель становив 687 млн грн, і у 2019 році ця сума зменшилася до 614 млн грн. У 2020 році резерв знову збільшився до 689 млн грн. Ці зміни можуть вказувати на коливання оцінки вартості будівель у порівнянні з попередніми роками, і ці коливання можуть бути зумовлені різними факторами, такими як ринкові умови, стан будівлі, реконструкція тощо.

У 2018 році нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів становив -3303 млн грн. У 2019 році цей збиток зменшився до -1274 млн грн, що може вказувати на корекції в інвестиційному портфелі або покращення на ринку цінних паперів. Проте в 2020 році збиток знову збільшився до -2937 млн грн, що свідчить про можливі труднощі на ринку цінних паперів.

Збільшення показника "Резервні та інші фонди банку" протягом 5 років може бути позитивною тенденцією, якщо це свідчить про фінансову стабільність і здатність банку вирішувати фінансові труднощі. Однак це також може бути негативним сигналом, якщо збільшення пов'язане з ризиковими активами або збитками. Оцінка тенденції повинна залежати від контексту, регуляторних вимог і стратегії банку, аналіз якого допоможе визначити, чи це добра чи погана ситуація для банку.

Зменшення показника "Накопичений дефіцит банку" протягом 5 років є позитивною тенденцією. Це позитивно впливає на фінансову стабільність банку, його кредитний рейтинг і довіру клієнтів та інвесторів.

Збільшення власного капіталу банку за 5 років - це дуже позитивна тенденція, оскільки вона підвищує фінансову стійкість та захист вкладників банку. Це також полегшує відносини з регуляторами та покращує доступ до фінансових ресурсів. Збільшений власний капітал може служити базою для подальшого розвитку та розширення бізнесу банку, сприяючи його успішному функціонуванню та конкурентоспроможності на ринку.

Аналіз структури зобов'язань ПАТ КБ «Приват банк» відображено в таблиці 2.6.

Збільшення показника "кошти клієнтів" в банку за 5 років на 240 млрд грн є позитивним, якщо це відбулося завдяки збільшенню клієнтської активності, покращенню фінансової стійкості та розширенню бізнесу. Однак, якщо збільшення пов'язане з великою концентрацією депозитів або низькими процентними ставками, це може вказувати на ризики для банку і його потенційної прибутковості.

Таблиця 2.6

Структура зобов'язань ПАТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр., млн. грн. [26]

Показник	Рік					Приріст	
	2018	2019	2020	2021	2022	млн. грн	%
Заборгованість перед НБУ	9817	7721	0	0	0	-9817	-100
заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	195	201	2	3	0	-195	-100
Кошти клієнтів	231 055	240 621	312 708	325 303	471 970	240 915	104,27
Випущені боргові цінні папери	2	0	0	0	0	-2	-100
Зобов'язання орендаря з лізингу	0	1748	1855	0	0	0	0
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	136	121	146	159	2 634	2 498	1836,76
Інші фінансові зобов'язання	2 247	1 522	2 907	3 770	5 804	3 557	158,30
Резерви та нефінансові зобов'язання	3 132	3 260	12 082	1 795	2 271	-861	-27,49
Всього зобов'язань	246584	255 194	329 700	334 681	482 807	236 223	95,80

Зменшення резервів та інших нефінансових зобов'язань на 861 млн грн може мати різні наслідки залежно від контексту. Це може бути добре, якщо банк виконує свої фінансові зобов'язання і може дозволити собі зменшити резерви або витрати на нефінансові обов'язки. Однак, якщо це зменшення відбувається за рахунок некоректного управління ризиками або недотримання фінансових стандартів, це може бути негативним сигналом і призвести до фінансових проблем у майбутньому.

Збільшення пасивів у балансі банку є позитивним, якщо воно відбувається через залучення довгострокового капіталу та сприяє розвитку. Однак, якщо збільшення пов'язане з короткостроковими боргами, це може створювати ризики ліквідності та витрат на обслуговування боргів.

Аналіз динаміки структури активів банку в період з 2018 по 2022 роки підтверджує значний ріст різних складових активів, збільшившись на понад 262 млрд грн. Цей позитивний тренд обумовлений збільшенням грошових коштів, розширенням кредитного портфеля та зростанням основних засобів. Збільшення готівкової ліквідності вказує на більшу готовність банку надавати позики, а розширення кредитного портфеля свідчить про активність і збільшення доходів. Зростання основних засобів вказує на розвиток інфраструктури та модернізацію банківських послуг. Важливо підкреслити, що, попри позитивну динаміку, контроль ризиків та адекватна капіталізація залишаються ключовими факторами для забезпечення фінансової стійкості в зростаючому активному середовищі.

Аналіз фінансових показників банку вказує на коливання в оцінці вартості активів та інвестиційних цінних паперів протягом розглянутого періоду. Збільшення резерву переоцінки будівель може бути пов'язане з різними факторами, такими як ринкові умови та стан будівлі. Нереалізовані збитки від інвестиційних цінних паперів також відзначаються коливаннями, які можуть вказувати на зміни в інвестиційному портфелі та ринкових умовах.

Збільшення резервних та інших фондів банку є позитивною тенденцією, яка може свідчити про фінансову стабільність та здатність вирішувати фінансові труднощі. Проте, необхідно враховувати контекст, регуляторні вимоги та стратегію банку для об'єктивної оцінки ситуації.

Зменшення накопиченого дефіциту та збільшення власного капіталу є позитивними тенденціями, що сприяють фінансовій стійкості, довірі клієнтів та інвесторів, а також підвищують доступ до фінансових ресурсів. Збільшений власний капітал є додатковим резервом для розвитку та конкурентоспроможності банку в ринковому середовищі.

Збільшення "коштів клієнтів" є позитивним, але потрібно уважно враховувати концентрацію депозитів. Зменшення резервів також може бути позитивним, якщо здійснюється ефективне управління ризиками. Збільшення пасивів - позитивне, якщо через довгострокові депозити, але короткострокові

борги можуть створювати ризики ліквідності та витрат на підвищення обслуговування боргів.

2.3 Управління активами і пасивами ПАТ КБ «ПриватБанк»

Враховуючи, що основним напрямком активної діяльності банку є саме кредитна діяльність, розпочнемо аналіз управління активів банку саме з неї. Показники кредитної діяльності банку в аналізі активів і пасивів визначають його фінансову стійкість та ефективність. Розмір та якість кредитного портфеля, кредитний ризик, ліквідність, умови кредитів та рентабельність є важливими показниками стану управління активів банку, впливаючи на майбутню діяльність та прибутковість банку.

Розглянемо основні показники кредитної діяльності досліджуваного банку (табл. 2. 7)

Таблиця 2.7.

Основні показники кредитної діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 рр [26]

Показник	Рік					Відхилення	
	2018	2019	2020	2021	2022	абсолютне	відносне, %
Загальна кредитна активність	10,39	14,34	10,34	9,40	23,94	13,55	130,5
Рівень сумнівної заборгованості	-422,54	-299,447	-579,8	-235,725	-139,44	283,1	-67
Н7 Норматив кредитного ризику на 1 контрагента, %	6.26	16.64	9.62	8.01	6.37	0.11	1.76
Н8 Норматив великих кредитних ризиків	0.00	32.04	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Н9 Норматив кредитних ризиків за операціями із пов'язаними особами, %	0.19	0.43	0.16	0.08	0.00	-0.19	0.00

Зростання загальної кредитної активності банку протягом останніх 5 років на 130% є позитивною тенденцією, однак необхідно, щоб вона супроводжувалася стійким покращенням прибутковості та ефективним управлінням супровідними ризиками. Однак, якщо це зростання кредитної активності не супроводжується відповідним контролем ризиків, це може бути негативною тенденцією, загрожуючи стабільності банку.

Банк дотримувався всіх нормативів кредитного ризику у досліджуваному періоді. Збільшення максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента у 2019 році і подальше зменшення її вказує на більш обережний підхід банку до кредитних ризиків. Це може свідчити про адаптацію до змін у ринкових умовах та регуляторних вимогах, що, в цілому, сприяє стійкості банку та зменшенню можливих ризиків.

Зниження нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами до нуля є позитивною тенденцією, оскільки це сприяє зменшенню ризику конфлікту інтересів та підвищує прозорість та довіру до банку. Однак важливо розуміти, що кінцевим власником ПриватБанку на даний час є держава і якщо цей банк укладає значну частину залучених від клієнтів фінансових ресурсів в ОВДП (емітентом яких є також держава) тоді проблема фінансування пов'язаних осіб може розглядатися під іншим кутом зору.

Аналіз інвестицій банку, як важливої складової активів Приватбанку.

Таблиця 2.8

Балансова вартість інвестиційних цінних паперів ПАТ КБ

«Приватбанк» за 2018-2022 рр млн. грн [26]

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Інвестиційні цінні папери за СВІЗ:</i>					
Довгострокові державні боргові цінні папери з вбудованим опціоном	86 194	84 680	100 750	93 096	95 716
<i>Інвестиційні цінні папери за СВІСД:</i>					
Довгострокові державні боргові цінні папери	52 586	55 639	53 155	59 388	46 159

Продовження таблиці 2.8.

Середньострокові державні боргові цінні папери	7 588	585	21 084	20 341	29 859
Середньострокові валютні державні боргові цінні папери	1 821	2 133	23 966	6 810	17 921
Короткострокові державні боргові цінні папери	12 441	-	15 808	17 352	28 094
Короткострокові валютні державні боргові цінні папери	4 770	8 245	5 183	25 183	21 887
<i>Інвестиційні цінні папери за АС:</i>					
Довгострокові облігації, випущені Державною іпотечною установою	872	930	282	283	303

Державні боргові цінні папери з довгостроковим строком погашення та вбудованим опціоном, згідно з умовами їх випуску, передбачають індексацію номінальної вартості відповідно до змін середньозваженого обмінного курсу гривні до долара США на міжбанківському ринку за місяць, що передує даті випуску, до курсу за місяць до дати погашення. Купонний дохід не підлягає індексації. Зростання довгострокових державних боргових цінних паперів з вбудованим опціоном на 9522 млн грн може бути як позитивним, так і негативним сигналом, залежно від відсоткової зміни та причин зростання. Позитивний тренд може вказувати на підвищену довіру до економіки, тоді як негативний може свідчити про ризики чи нестабільність.

Зменшення довгострокових державних боргових цінних паперів за 5 років на 6 427 млн грн може вказувати на негативний сигнал. Зазвичай такі зміни можуть бути пов'язані зі збільшенням ризиків, втратою довіри до економіки чи іншими негативними чинниками. Важливо враховувати контекст та інші економічні показники для об'єктивної оцінки, але, на перший погляд зменшення вартості може викликати обурення серед інвесторів.

Зростання середньострокових державних боргових цінних паперів за п'ять років на 22 271 млн грн може свідчити про підтримку позитивних тенденцій. Зазвичай такі зміни вказують на збільшення довіри до держави, зниження ризиків чи інші сприятливі обставини.

Зростання середньострокових валютних державних боргових цінних паперів на 16 100 млн грн може вказувати на позитивні тенденції. Зазвичай такі зміни свідчать про підвищену довіру до економіки, поліпшення фінансової стабільності чи інші сприятливі обставини.

Збільшення короткострокових державних боргових цінних паперів за 5 років на 15 653 млн. грн може викликати сумніви і свідчити про можливі проблеми. Зазвичай, такі збільшення можуть вказувати на потребу у фінансовому заході для покриття бюджетних дефіцитів або інших фінансових труднощів.

Збільшення короткострокових валютних державних боргових цінних паперів за 5 років на 17 117 млн. грн може викликати обурення через потенційне збільшення фінансового тиску або інших економічних негараздів. Таке зростання може свідчити про нестабільність чи неефективне управління ресурсами.

Зменшення довгострокових облігацій, випущених Державною іпотечною установою за 5 років, на 569 млн. грн може викликати певну обґрунтовану стурбованість. Зазвичай, такі зміни можуть бути ознакою збільшення фінансового тиску чи невпевненості в економічних умовах.

На кінець грудня 2022 банк був обмежений у реалізації інвестиційної нерухомості з балансовою вартістю 303 мільйони гривень, упродовж року банк отримав дохід від оренди інвестиційної нерухомості у розмірі 93 мільйони гривень.

Аналіз використання активів ПАТ КБ «Приватбанк» відображено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Характеристика використання активів ПАТ КБ «Приват банк», %

Показник	Рік					Відхилення	
	2018	2019	2020	2021	2022	абсолютне	відносне
Частка високоліквідних активів у загальних активах	9,72	14,773	13,098	9,257	18,34	8,62	88,658

Продовження таблиці 2.9.

Частка високоліквідних активів у робочих активах	34,44	43,12	47,13	43,45	58,17	23,73	68,898
Частка ліквідних активів у загальних активах	45,45	50,62	46,22	29,75	54	8,53	18,775
Частка робочих активів у загальних активах	28,22	34,26	27,79	21,31	32	3,30	11,700
Частка основного капіталу у загальних активах	1,34	2,06	1,97	1,26	1,20	-0,14	-10,495

Протягом 2018-2022 років у банку спостерігався позитивний тренд збільшення таких показників, як частка високоліквідних активів у загальних активах, частка високоліквідних активів у робочих активах, частка ліквідних активів у загальних активах і частка робочих активів у загальних активах. Це свідчить про покращення ліквідності та збільшення кількості активів, які можна легко конвертувати в готівку. Підвищення рівня високоліквідних активів на 88,66% може бути важливим для банку, оскільки це допомагає в більш ефективному управлінні ризиками та виконанні своїх зобов'язань перед клієнтами. Цей тренд може свідчити про роботу банку над покращенням його фінансової стійкості та здатності виконувати свої функції ефективно.

Зниження частки основного капіталу у загальних активах банку на 10% може бути ознакою ризику та недостатньої фінансової стійкості. Основний капітал є важливим резервом для покриття можливих збитків та ризиків, і зменшення його частки може означати, що банк стає менш стійким до фінансових труднощів. Важливо аналізувати цей показник у контексті загальної фінансової ситуації банку та забезпечити, щоб він відповідав регулятивним вимогам для збереження стійкості та надійності банку.

Показники адекватності та ефективності формування капіталу визначають стабільність банку при аналізі його пасивів. Адекватний рівень капіталу забезпечує захист від ризиків, а оптимальне його використання сприяє ефективності та максимізації прибутку, що є ключовим для фінансової стійкості та довіри інвесторів.

Показники адекватності та ефективності формування капіталу банку відображено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники адекватності та ефективності формування капіталу банку

Показник	Рік					Відхилення	
	2018	2019	2020	2021	2022	абсолютне	відносне
Регулятивний капітал (Н1), млн. грн.	-19 555	19 224	35 256	40 843	54 523	74 078	179%
Адекватність регулятивного капіталу (Н2), %	17,46%	14,15%	28,09%	18,33%	23,78%	6,32%	36,2%
Адекватність основного капіталу (Н3), %	н.р.	7,13%	14,06%	9,17%	11,90%	11,90%	11,90%
Платоспроможність, %	11%	17%	14%	16%	11%	-0,006	-5,756
Коефіцієнт фінансування	0,126	0,210	0,158	0,196	0,117	-0,008	-6,432

Збільшення регулятивного капіталу банку за 5 років на 179% є позитивним сигналом, оскільки свідчить про підвищення фінансової стійкості та здатності банку витримувати ризики, що сприяє довірі клієнтів і інвесторів. Але необхідно також враховувати, що надмірний капітал може обмежити дохідність банку і ускладнити кредитування.

Збільшення адекватності регулятивного капіталу банку на 6,32% - це позитивний крок, оскільки воно свідчить про збільшення його здатності витримувати ризики та непередбачені стрес-ситуації в фінансовій системі. Це може підвищити стійкість банку до економічних труднощів і сприяти довірі клієнтів та регуляторів.

Збільшення адекватності основного капіталу банку - це також позитивний сигнал, оскільки він свідчить про підвищену фінансову стійкість і здатність банку витримувати ризики та забезпечувати покриття своїх фінансових зобов'язань за рахунок власного основного капіталу. Це може підвищити довіру клієнтів, інвесторів і регуляторів до банку і зменшити його ризик неплатоспроможності.

Зменшення коефіцієнта платоспроможності банку на 5,76% є негативним явищем, оскільки це означає, що банк може бути не здатним виконувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами, вкладниками та іншими стейкхолдерами. Це може призвести до фінансової кризи та втрати довіри до банку. Банкам важливо підтримувати адекватну платоспроможність, щоб забезпечити стабільність фінансової системи та довіру клієнтів і інвесторів.

Нестабільність значення коефіцієнта фінансування банку, коли він то спадає, то збільшується, може вказувати на проблеми у фінансовому управлінні банку, які можуть бути небезпечними для його стійкості і фінансової ефективності.

Збільшення загальної суми коштів клієнтів банку на 240 915 млн. грн. за останні 5 років є позитивним сигналом, вказуючи на зростання довіри клієнтів та підвищення ефективності банківської діяльності.

Проаналізуємо динаміку депозитного портфеля банку за 2018-2022 роки. Зменшення строкових депозитів фізичних осіб за 5 років вказує на певні труднощі або зміни в стратегії банку. Це негативна тенденція, оскільки втрати депозитів можуть впливати на ліквідність та можливість надання позик.

Таблиця 2.11

Динаміка структури депозитного портфеля банку за 2018-2022 рр. [26]

Показник	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Фізичні особи</i>					
Строкові депозити, млн грн	109 778	99 168	103 374	88 128	88 584
Поточні рахунки/рахунки до запитання млн грн	72 892	90827	125 330	141 222	251 748
<i>Юридичні особи</i>					
Строкові депозити млн грн	11 422	10 626	14 813	12 487	14 209
Поточні/ розрахункові рахунки млн грн	36 785	39 822	69 935	83 224	116 822
<i>Державні організації</i>					
Поточні/ розрахункові рахунки млн грн	178	178	256	242	607
Всього коштів клієнтів млн грн	231 055	240 621	313 708	325 303	471 970

Збільшення поточних рахунків або рахунків до запитання за останні 5 років може вказувати на зростання попиту на банківські послуги та використання клієнтами таких рахунків для повсякденних фінансових операцій, що свідчить про збільшення активності клієнтів та розширення банківського бізнесу, а також може покращити ліквідність банку.

Збільшення коштів юридичних осіб в банку за 5 років означає покращення привабливості банку для корпоративних клієнтів та розвиток бізнес-відносин з підприємствами.

Найбільша частка коштів клієнтів перебуває на поточних рахунках фізичних осіб і свідчить про стабільність та надійність депозитів фізичних осіб, а також може покращити ліквідність банку.

У контексті управління активами і пасивами банку, важливо враховувати фінансові та нефінансові ризики, зокрема ринковий, кредитний, процентний, операційний, юридичний та ризик репутації. Управління фінансовими ризиками здійснюється через визначення лімітів та контроль за їх перевищенням. Однак, у зв'язку з непередбаченими подіями, такими як військова агресія, стратегії управління можуть бути адаптовані для підтримки економіки, фінансування ключових галузей та забезпечення неперервного обслуговування клієнтів, що визначає нові вимоги до управління активами та пасивами банку.

Суб'єкти системи управління ризиками у банку відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного контролю та управління ризиками. Наглядова рада та її аудиторські та ризикові комітети відповідають за стратегічне наглядове управління та контроль. Правління банку визначає стратегічні напрямки та приймає ключові управлінські рішення. Різні комітети, такі як кредитний, управління активами та пасивами, операційних ризиків, забезпечують спеціалізований нагляд та рекомендації. Внутрішній аудит та блок підрозділів з управління ризиками здійснюють незалежну перевірку ефективності системи. Департаменти Compliance, ринків капіталу та аналізу активів відповідають за дотримання внутрішніх та зовнішніх вимог, а також аналіз

фінансових показників. Цей комплексний підхід дозволяє забезпечити повноцінний контроль та управління ризиками в усіх аспектах банківської діяльності.

Банк стикається з кредитним ризиком, який визначається як ймовірність виникнення збитків чи додаткових втрат внаслідок невиконання боржником своїх зобов'язань за умовами договору. Цей ризик охоплює всі активи банку, за винятком боргових цінних паперів та інших фінансових інструментів, що знаходяться в торговій книзі банку.

Ризик ліквідності в управлінні активами і пасивами полягає у можливості недостатньої наявності коштів для виконання фінансових зобов'язань банку. Його управління включає моніторинг, визначення лімітів та стратегій для забезпечення достатньої ліквідності.

Департамент аналізу активів, зобов'язань та інвестицій використовує управління ліквідністю протягом операційного дня через побудову платіжного календаря для моніторингу поточного стану ліквідності. Цей департамент аналізує графіки платежів та керує ліквіднісною позицією впродовж операційного дня.

Банк щоденно розраховує нормативні коефіцієнти ліквідності, які визначені Національним банком України. Ці включають коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) для всіх валют (LCRBB) та в іноземних валютах (LCRIB). На 31 грудня 2022 року LCRBB склав 311,01%, що перевищує норматив НБУ в 100%, та LCRIB був 260,14%, також вище встановленого нормативу в 100%. Крім того, розраховується коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), який на кінець 2022 року становив 182,24%, перевищуючи встановлений НБУ норматив в 90%. У порівнянні з 31 грудня 2021 року, значення NSFR також зросло до 156,57%, перевищуючи норматив в 90%.

Банк регулярно проводить моніторинг ліквідності, виконує стрес-тестування ліквідності щоквартально, оцінює можливі ризики в умовах невизначеності, таких як відтік коштів клієнтів у максимально негативних сценаріях, що мали місце з 2013 року. Також забезпечує контроль за

відповідністю нормативних коефіцієнтів ліквідності, встановлених Національним банком України.

Висновок до Розділу 2

АТ КБ "ПриватБанк" демонструє позитивні тенденції у збільшенні доходів та фінансового результату останніми роками, звітуючи про ефективне управління та стратегічний розвиток. Оптимізація витрат, покращення фінансового стану та позитивні зміни у рентабельності свідчать про успішну діяльність банку. Можливості для подальшої оптимізації і вдосконалення є наявними, але загалом банк досягає позитивних результатів та продовжує зростати.

Фінансовий аналіз банку вказує на позитивний ріст активів, але контроль ризиків та адекватна капіталізація залишаються ключовими. Збільшення резервів та власного капіталу - позитивно. Збільшення "коштів клієнтів" - добре, але треба уважно враховувати концентрацію депозитів. Збільшення пасивів – теж добре, якщо через довгострокові ресурси, але короткострокові борги можуть створювати додаткові ризики ліквідності.

Збільшення кредитної активності банку протягом останніх 5 років є позитивним явищем, але вимагає уваги до прибутковості та управління ризиками. Навіть при дотриманні нормативів кредитного ризику, необхідно враховувати, що неконтрольоване зростання може загрожувати стабільності банку. Зменшення максимального розміру кредитного ризику та нульовий норматив для операцій з пов'язаними особами свідчать про обережний підхід та зменшення можливих ризиків. Однак, враховуючи державну власність банку, важливо аналізувати можливі впливи на ризик конфлікту інтересів та стабільність фінансування в контексті державних облігацій.

Протягом 2018-2022 років банк покращив ліквідність, збільшивши частку високоліквідних активів. Цей позитивний тренд, зокрема зростання рівня високоліквідних активів на 88,66%, свідчить про ефективне управління

ризиками та збільшення фінансової стійкості банку. Зниження частки основного капіталу на 10% може вказувати на ризик та недостатню фінансову стійкість, що вимагає уваги та аналізу. Важливо забезпечити, що рівень капіталу відповідає регулятивним вимогам для збереження стабільності та надійності банку. Показники адекватності та ефективності капіталу визначають стабільність банку, важливість якої полягає в захисті від ризиків та оптимальному використанні капіталу для забезпечення фінансової стійкості та довіри інвесторів.

Банк регулярно обчислює нормативи ліквідності, такі як LCR для всіх валют та LCR в іноземних валютах, які на кінець 2022 року перевищували встановлені Національним банком України норми на 100%. Крім того, коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) також перевищував встановлений норматив на 90%. Банк регулярно моніторить ліквідність, проводить стрес-тестування та контролює відповідність нормативів ліквідності, дотримуючись встановлених стандартів Національного банку України.

Приватбанк використовує збалансовану стратегію управління активами і пасивами на практиці, яка приносить банку позитивні результати діяльності та забезпечує передові позиції на українському банківському ринку.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

3.1. Актуальні проблеми управління активами і пасивами комерційних банків України

Зростання зацікавленості щодо проблеми управління банківським портфелем банку обумовлюється специфікою даного виду діяльності, збільшенням чинників внутрішньої і зовнішньої сфери, конкуренції на національних і міжнародних ринках, а також фінансовою та економічною нестабільністю. Питання управління активами та пасивами банку набуло актуальності під час розвитку банківської системи країни.

За даними щорічних звітів НБУ кількість працюючих в Україні банків, без урахування неплатоспроможних, на 1 січня 2023 року склало 67, що на 19 фінустанову менше, ніж на кінець 2016 року, 18 з 67 працюючих фінустанов - банки з іноземним капіталом.

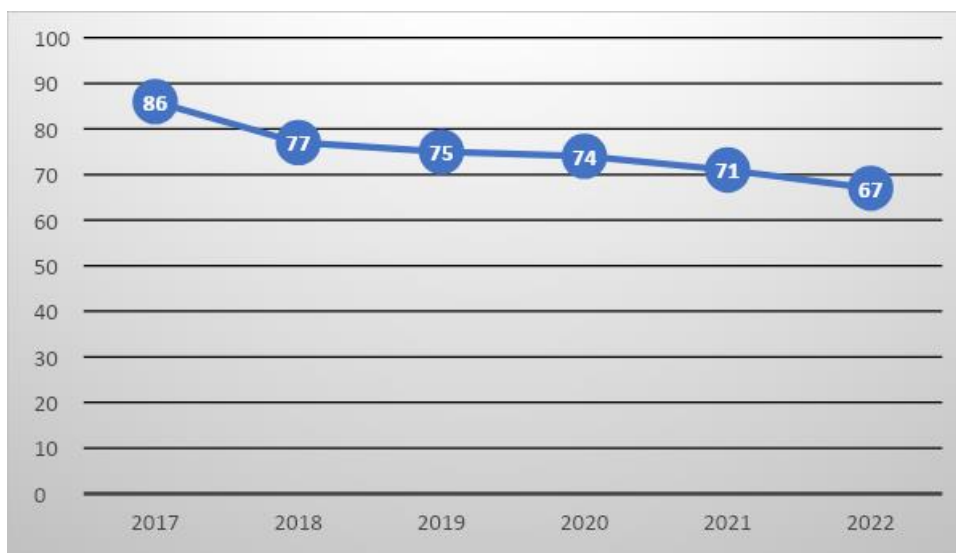

Рис. 3.1. Кількість працюючих банків в Україні у 2017-2022 роках

Внаслідок значних обсягів докапіталізації ряду банківських установ в структурі власності банківської системи України відбувались деякі

перегрупування. Станом на 01.01.2023 р: банки з приватним українським капіталом складають близько 69%, банки іноземних банківських груп – 25%, державні банки – 6%.

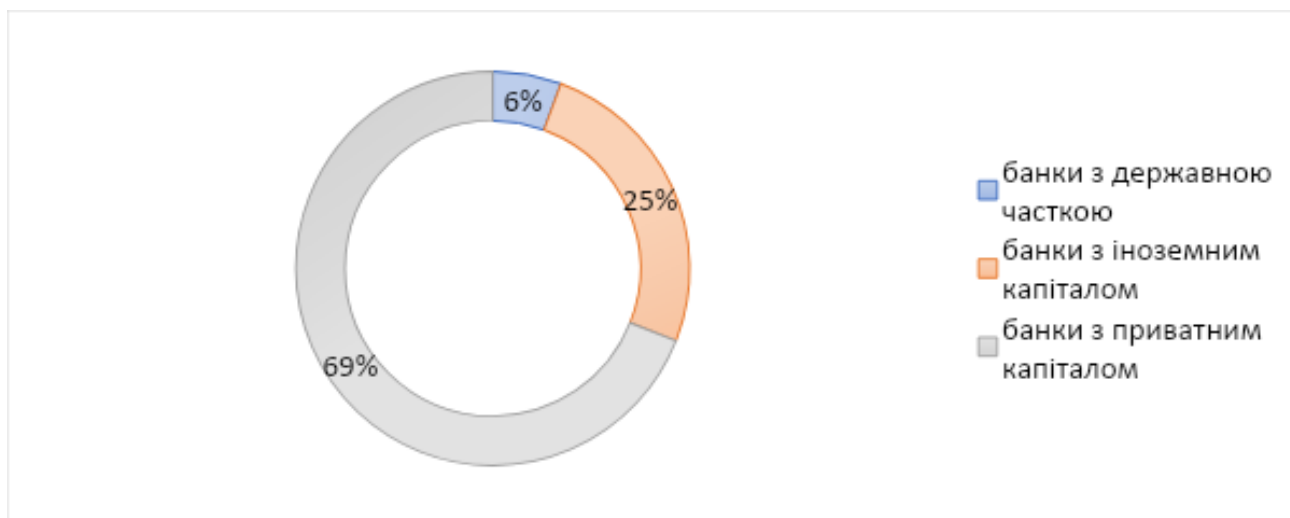

Рис. 3.2. Структура банківських установ України станом на 01.01.2023

р.

Активи українських працюючих банків на початок 2018 року склали 1 333 831 млн. грн., а станом на 01.01.2023 – 2 353 592 млн. грн. (протягом даного періоду активи збільшилися на 1 019 761 млн. грн., або на 76%). Динаміка зміни обсягу активів станом на 1 число кожного року протягом 2018-2023 років наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Динаміка зміни обсягу активів українських банків
за 2018-2022 роки, млн грн [27]

Показник	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Активи банків	1333831	1359703	1493298	1822841	2053232	2353592
Активи банків в іноземній валюті	506883	494623	492157	585493	583133	731394
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1839958	1910614	1981594	2205915	2358324	2716883
з них: нерезиденти	172675	175197	222423	241695	234983	416903

Продовження таблиці 3.1

Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	755191	778773	717708	745787	678862	819336
Кредити надані клієнтам	1 036 745	1 118 860	1 033 430	960 597	1 065 347	1 036 129
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	425 803	480 615	539 466	791 373	829 887	1 021 520
Рентабельність активів, %	-1,93	1,69	4,26	2,44	4,09	1,18

Збільшення активів банку протягом дослідженого періоду в цілому можна розглядати як позитивне явище, оскільки воно свідчить про зростання та розширення діяльності банків. Проте вплив на фінансовий стан банків та майбутні перспективи залежить від складу та якості активів, а також від здатності банку керувати ними та отримувати від них прибутки.

Збільшення активів банку в іноземній валюті протягом 2017-2022 рр. може свідчити про диверсифікацію та глобальне розширення, потенційно збільшуючи прибутковість і знижуючи ризик. Однак це також може свідчити про валютний ризик і скорочення кредитування внутрішньої економіки, що впливає на фінансову стабільність та економічне зростання.

Стабільність обсягів кредитів, наданих клієнтам банку протягом досліджуваного періоду, має як позитивні, так і негативні сторони. Це може означати, що банк добре керує своїм кредитним портфелем і уникає ризикованих кредитних рішень, але це також може означати, що банк втрачає можливості для зростання доходу.

Підвищення прибутковості банківських активів загалом є позитивним явищем, але вплив залежить від складу активів та управління ризиками. Надмірний акцент на короткостроковій прибутковості може збільшити ризик і поставити під загрозу у майбутньому. Для сталого зростання необхідний баланс між прибутковістю та управління ризиками.

Розвиток кредитного ринку України можна охарактеризувати наступними показниками (табл. 3.4).

Таблиця 3.2

Основні показники розвитку кредитного ринку України за 2018-2022 рр [27]

		Кредити, надані резидентам в т.ч.:	юридичним особам	фізичним особам
2018	млн. грн	1 115,93	919,071	196,859
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>82,4</i>	<i>17,6</i>
2019	млн. грн	1 028,67	821,936	206,737
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>79,9</i>	<i>20,1</i>
2020	млн. грн	948,9	749,335	199,561
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>78,969</i>	<i>21,031</i>
2021	млн. грн	1 038,15	795,513	242,633
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>76,63</i>	<i>23,37</i>
2022	млн. грн	1 011,27	801,327	209,944
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>79,24</i>	<i>20,76</i>

Обсяг наданих кредитів з 2018 року з рівня 1115,93 млн. грн. зменшився до рівня 1011,27 млн. грн. (-9,38%). У структурі зобов'язань банків протягом досліджуваного періоду питома вага кредитів, наданих юридичним особам коливалася від рівня 82,4% (2018 рік) до 79,24% (2022 рік).

Частка залишків по кредитах, наданим фізичним особам, скоротилися до рівня 209,944 млн. грн. (показник 2022 року) порівняно з 196,859 млн. грн. (показник 2018 року), що у відсотковому співвідношенні складає -6,65%.

Якісне керування активами і пасивами зокрема важливе для вітчизняних банків. Почнемо з проблематики керування активами. До управління активами банків входять: управління ліквідністю, управління ризиком процентної ставки, хеджування, управління валютним ризиком. Головною проблемою стосовно цього є входження до складу економічних ресурсів «поганих» активів майже в кожному банку.

Дослідження щодо збалансування «поганих» активів, які є в усіх банків України дозволило зробити висновок, що:

По-перше, функціонування колекторських компаній та залучення суду для допомоги у стягненні заставного майна з позичальника не надає того результату, який очікується [41]. Тому що функціонування колекторських

товариств не регулюється законом, до того ж тільки певною мірою перетворюють проблемні активи у ліквідні, залучають агресивні методи стосовно позичальників. Залучення суду до конфлікту банку та позичальника потребує зтяжної юридичної підтримки, додаткових витрат, зустрічається законодавче обмеження в процесі звернення стягнення на майно та, через його знецінення не можливе повне відшкодування «поганого» активу [5].

По-друге, відсутність дієвих завчасних дій збалансування «поганих» кредитів. Найбільшу частку «поганих» кредитів становлять безповоротні кредити. Отже, потрібно більш старанно перевіряти та досліджувати платоспроможність (кредитоспроможність) кожного клієнта, який хоче одержати кредит.

Другою проблемою керування активами є кредитний ризик. Кредитний ризик – присутній або можливий ризик для надходжень і капіталу, що утворюється внаслідок неспроможності позичальника, у якого в наявності зобов'язання, реалізувати умови будь-якого фінансового документа з банком або іншим способом погасити свої зобов'язання [440]. Своєю сутністю кредитний ризик визначає економічні відносини, що стосуються кредитора і позичальника через перерозподіл фінансових активів. До складу кредитного ризику належать ризик непогашення кредиту та ризик прострочення платежів.

Із негативного впливу факторів кредитних ризиків банків випливають такі наслідки: зниження якості кредитного портфеля, втрата коштів основного боргу, втрати відсотків за кредитом, витрати коштів на управління проблемними кредитами, втрата репутації, втрата капіталу, вплив кваліфікованих кадрів тощо. Щоб забезпечити дохідність кредитних операцій і банківської діяльності загалом управлінню банку потрібно звернути увагу на опрацювання та залучення діючих схем керування кредитним ризиком. Згідно з дослідженнями, уникання або непридатне керування кредитним ризиком спровокує суттєві втрати за кредитними операціями і, у результаті, банкрутство банку.

В останній час важливою складовою активів українських комерційних банків стали державні цінні папери (рис. 3.3).

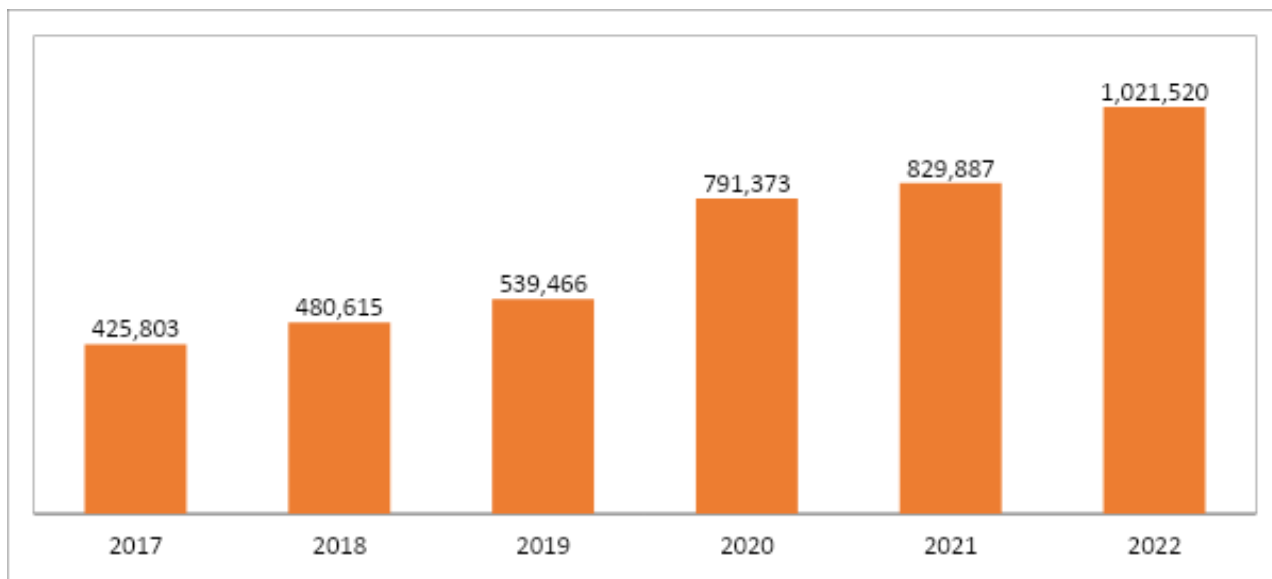

Рис. 3.3. Вкладення українських банків у цінні папери та довгострокові інвестиції, млн грн.

Обсяг вкладень в цінні папери та довгострокові інвестиції за досліджений період збільшився майже на 140%, або на 595 717 млн. грн. Збільшення інвестицій у цінні папери та довгострокових інвестицій у комерційні банки в Україні можна пояснити такими факторами, як економічне зростання, привабливі процентні ставки, диверсифікація ризиків, регуляторні зміни, довіра інвесторів та інвестиційні можливості. Ці фактори, включаючи зміни в регуляторній політиці та податкові пільги, можуть стимулювати інвесторів виділяти більше коштів на цінні папери та довгострокові інвестиції. Крім того, такі позитивні фактори, як політична стабільність, прозоре управління та сприятливий бізнес-клімат, можуть підвищити довіру інвесторів та залучити інвестиції в комерційні банки.

Збільшення цього показника в структурі активів може бути як вигідним, так і ризикованим для комерційного банку. Переваги включають диверсифікацію, отримання прибутку, інвестиційні можливості та пропозиції для клієнтів. Ризики для банку включають ринкові ризики, кредитні ризики, ризики ліквідності та дотримання нормативних вимог. Належне управління

ризиками та дотримання правил є важливими для банків для ефективного управління інвестиціями та пом'якшення потенційних ризиків.

Отже, складність керування фінансовими активами полягає в тому, що в процесі функціонування банки стикаються з ризиками, тому що банки гарантують клієнтам надійну роботу і безпечність для їх вкладів, внаслідок чого головною метою стратегії керуванням банком є контроль ризиків.

Проблеми керування пасивами банків. Світова банківська практика дійшла висновку, що утворення депозитної бази будь-якого банку є складним процесом, що містить в собі велику кількість суб'єктивних і об'єктивних проблем.

Таблиця 3.3

Динаміка зміни обсягу та структури пасивів українських банків
за 2017-2022 роки, млн грн [28]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Пасиви	1 333 831	1 359 703	1 493 298	1 822 841	2 053 232	2 353 592
Капітал	161 108	154 960	199 921	209 460	255 514	218 549
в т.ч. статутний капітал	495 377	465 532	470 712	479 932	481 535	407 021
Зобов'язання банків	1 172 723	1 204 743	1 293 377	1 613 381	1 797 718	2 135 043
Рентабельність капіталу, %	-15,84	14,67	33,45	19,22	35,08	10,91

За досліджений період пасиви банків України збільшилися на 76,5%, із них:

- капітал збільшився на 35%. Це є позитивним явищем, адже банки мають міцну фінансову основу для обслуговування клієнтів і протистояння економічним спадам. Високий рівень капіталу дає більше можливостей для зростання та дотримання нормативних вимог;
- зменшення статутного капіталу на 18% є негативним явищем, оскільки вказує на потенційне погіршення фінансової стійкості банку та його здатності покривати збитки. Однак в Україні дане зменшення викликане скороченням кількості працюючих банків;

- збільшення зобов'язань банків на 82%. Це може бути позитивним, якщо є наслідком успішних зусиль із залучення депозитів і сприяння зростанню, або негативним, якщо воно пов'язане з надто великим боргом або ризикованими інвестиціями, які можуть знизити прибутковість і фінансову стабільність;
- зростання рентабельності капіталу до війни є позитивним, оскільки свідчить про успішні інвестиції та ефективну діяльність, тоді як зниження після війни могло бути наслідком економічних збоїв, такі як інфляція, девальвація валюти та скорочення споживчих витрат, що може негативно вплинути на прибутковість банку (табл. 3.3)

Пасиви є важливою частиною фінансової структури банку, забезпечуючи фінансування його операцій та інвестицій. Однак управління зобов'язаннями має вирішальне значення, оскільки занадто велика заборгованість або ризиковані інвестиції можуть знизити прибутковість і фінансову стабільність, тоді як занадто мала кількість зобов'язань може обмежити здатність банку розвиватися та задовольняти потреби клієнтів.

До суб'єктивних проблем управління пасивами українських банків належать:

- масштаб функціонування і малий обсяг капіталів банків;
- небажання керівництва банку залучувати кошти клієнтів, насамперед населення, про що свідчать тактичні і стратегічні цілі і завдання банку;
- незадовільний рівень і характер вищого та середнього менеджменту;
- упущення у переважній кількості банків науково обґрунтованих задумів функціонування депозитної політики;
- дефекти під час депозитного процесу: відсутність відповідного підвідділу в банку; неладний рівень результатів маркетингових аналізів депозитного ринку; мізерна база наявних депозитних послуг.

До об'єктивних чинників відносяться:

- прямий і непрямий вплив держави і державних органів на банки;

- вплив макроекономіки та світових фінансових ринків на стан грошового ринку;
- міжбанківська конкуренція;
- стан грошового та фінансового ринку України;
- відсутність в Україні правового механізму страхування та захисту банківських вкладів.

Головною складовою пасивів банків є депозити від різних осіб, проаналізуємо динаміку залучених депозитів українськими банками за 2017-2022 роки.

Таблиця 3.4

Основні показники розвитку ринку депозитів в Україні за 2017-2022 рр. [27]

		Депозити всього	юридичних осіб	фізичних осіб
2017	млн. грн	882 055	403 955	478 100
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>45,80</i>	<i>54,20</i>
2018	млн. грн	914 824	406 367	508 457
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>44,42</i>	<i>55,58</i>
2019	млн. грн	1 050 272	498 157	552 115
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>47,43</i>	<i>52,57</i>
2020	млн. грн	1 328 383	646 491	681 892
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>48,67</i>	<i>51,33</i>
2021	млн. грн	1 485 332	758 434	726 898
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>51,06</i>	<i>48,94</i>
2022	млн. грн	1 823 079	889 526	933 553
	<i>питома вага, %</i>	<i>100</i>	<i>48,79</i>	<i>51,21</i>

Обсяг депозитів, залучених у резидентів, збільшився з 882 055 млн. грн. до рівня 1 823 079 млн. грн., тобто на 941 024 млн. грн. (на 107%) за досліджуваний період. Стабільне зростання обсягу депозитів від фізичних осіб свідчить про підвищення довіри до суб'єктів української банківської системи.

Збільшення депозитів для юридичних осіб протягом останніх 5 років може слугувати позитивним сигналом, якщо воно відбулося в умовах стабільності та позитивного економічного зростання. Такий розвиток подій може свідчити про довіру клієнтів до банку та його здатність привертати та утримувати корпоративні депозити. Важливим є також аналіз факторів, таких як темпи зростання, структура депозитів та загальний контекст у банківському секторі для об'єктивного оцінювання цієї динаміки.

Збільшення депозитів для юридичних осіб на 455453 млн. грн. за 5 років може бути оцінене як позитивний сигнал для банків. Такий ріст свідчить про те, що підприємства та юридичні особи виявляють інтерес до співпраці з банком і вкладають свої фінансові ресурси в його депозитні продукти. Це може бути ознакою довіри клієнтів до банків, їх стабільності та ефективного управління фінансовими послугами.

Збільшення питомої ваги депозитів для фізичних осіб в складі банківського портфеля може бути розглянуто як позитивний сигнал. Це свідчить про стабільність та надійність банку, оскільки депозити фізичних осіб частіше залишаються на рахунках і рідше піддаються зняттю порівняно з корпоративними клієнтами. Також це може вказувати на високий рівень довіри споживачів до фінансових послуг банку. Збільшення депозитів фізичних осіб відкриває банку можливості для надання кредитів та інших фінансових послуг, що сприяє розвитку бізнесу. Проте, важливо збалансувати структуру депозитів та враховувати ризики, пов'язані з концентрацією на одному сегменті клієнтів, для ефективного управління ризиками та забезпечення стійкості фінансової діяльності банків.

Попри тривалу війну та енергетичний терор росії, банківський сектор зумів зберегти довіру клієнтів, забезпечити високу ефективність роботи та залишатися прибутковим. Протягом четвертого кварталу 2022 року банки працювали стабільно, хоча й зіткнулися з проблемами через триваючий конфлікт. Вони працювали над відновленням своїх мереж у звільнених регіонах і зуміли зберегти довіру вкладників.

Банки поспішили визнати збитки за кредитами, особливо через війну. Частка непрацюючих кредитів зросла на 4,5 п.п. за квартал і на 8,1 п.п. з початку року, досягнувши в цілому 38,1%. Збільшення в основному пояснюється проблемними кредитами фізичним особам, які зросли протягом року.

За останній квартал 2022 року обсяг гривневих коштів фізичних осіб зріс на 8,3%, порівняно з попереднім роком – на 31,2%. Таке зростання відбулося

насамперед внаслідок збільшення залишків на поточних рахунках у державних банках. Водночас зростання процентних ставок прискорило зростання строкових депозитів у гривні. Протягом кварталу також відбулося збільшення коштів домашніх господарств в іноземній валюті в доларовому еквіваленті на 8,7%. Найбільш істотно зросли строкові депозити населення в іноземній валюті. Цьому зростанню сприяв дозвіл НБУ купувати валюту онлайн для розміщення на депозитах.

Кошти суб'єктів господарювання в гривні за квартал зросли на 18,9%, а порівняно з попереднім роком – на 11,9% завдяки адаптації суб'єктів господарювання до умов війни. Також спостерігалось незначне збільшення коштів бізнесу, збережених в іноземній валюті, на 1,8% за квартал і на 2% порівняно з попереднім роком. Частка коштів клієнтів у пасивах банків на кінець року зросла до 87,9%, а частка рефінансування НБУ знизилася до 1,8%.

Попри значні резерви на покриття збитків за кредитами, у 2022 році банківський сектор отримав прибуток у розмірі 24,7 млрд грн, у тому числі 17,3 млрд грн у четвертому кварталі.

Найбільший прибуток за підсумками 2022 року одержали АТ КБ «ПриватБанк», АТ "УКРСИББАНК", АТ "СІТІБАНК", АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК", АТ "Райффайзен Банк", АТ "Ощадбанк", АТ "АЙБОКС БАНК", АТ "ОТП БАНК", АТ "ІНГ Банк Україна", Акціонерний банк "Південний".

Таблиця 3.5.
Рейтинг найбільш прибуткових банків України (станом на 1 січня 2023 року)

Банк	Прибуток після оподаткування, тис. грн	Усього активів, тис. грн	Усього зобов'язань, тис. грн	Усього власного капіталу, тис. грн
АТ КБ "ПриватБанк"	30 252 395	737 417 225	491 895 306	57 843 245
АТ "УКРСИББАНК"	3 533 681	113 384 081	95 687 114	13 079 100
АТ "СІТІБАНК"	2 818 555	52 199 285	45 762 960	5 658 607
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	2 402 592	94 806 595	77 056 552	9 088 558

Продовження таблиці 3.5.

АТ "Райффайзен Банк"	1 547 313	187 264 545	159 493 704	17 029 562
АТ "Ощадбанк"	689 848	298 195 034	250 024 473	22 214 321
АТ "АЙБОКС БАНК"	598 334	4 466 502	2 927 111	1 428 668
АТ "ОТП БАНК"	597 106	100 416 888	79 374 870	11 630 668
АТ "ІНГ Банк Україна"	415 590	16 022 898	11 065 755	4 273 353
Акціонерний банк "Південний"	408 390	49 655 287	41 620 259	4 208 237

У 2022 році сукупний прибуток банків в Україні склав 24,7 млрд грн і скоротився більш ніж утричі порівняно з прибутком попереднього року в 77,5 млрд грн. Основна частина отриманих доходів у банківському секторі, еквівалентна 95%, була отримана 10 найбільшими банками. 21 банк зафіксував збитки на суму 20,8 млрд грн.

Таблиця 3.6.

Рейтинг найбільш збиткових банків (станом на 1 січня 2023 року)

Банк	Збиток після оподаткування, тис. грн	Усього активів, тис. грн	Усього зобов'язань, тис. грн	Усього власного капіталу, тис. грн
АТ "СЕНС БАНК"	-6 965 441	95 932 761	69 065 690	5 969 278
АТ "Укрексімбанк"	-6 886 183	257 910 616	232 168 535	4 072 507
АБ "УКРГАЗБАНК"	-2 756 744	145 659 454	124 581 696	7 467 172
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	-1 649 344	36 725 345	30 661 128	2 361 828
АТ "Ідея Банк"	-649 880	10 184 370	3 754 052	813 235
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	-415 206	10 552 087	9 115 352	1 100 701
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	-234 223	4 762 330	3 194 278	1 036 648
АТ "БАНК ФОРВАРД"	-247 053	2 363 798	1 621 730	226 980
АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	-136 622	1 206 969	828 137	265 480
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	-108 003	6 437 987	5 522 267	591 209

Операційна ефективність більшості банків залишалася високою. Процентні доходи продовжували зростати, а атаки на енергетичну інфраструктуру мали помірний вплив на динаміку комісійних доходів. Доходи від валютних операцій також підтримали зростання операційних доходів.

Співвідношення операційних витрат до операційного доходу (CIR) за четвертий квартал 2022 року склало 39,8% порівняно з 53,8% у відповідному періоді попереднього року.

Необхідно продовжувати здійснювати широкий аналіз активів і пасивів українських банків як об'єктів керування. Також до даної проблематики можна віднести відсутність потрібної інформації для забезпечення управління та неідеальну організацію управління. Для забезпечення фінансової стійкості та успішне його функціонування потрібно ефективно управляти активами та пасивами і пов'язаними з ними ризиками.

Отже, ефективне управління активами і пасивами банків призводить до вирішення таких завдань:

- 1) первинний розподіл активів і пасивів залежно від ступеня еластичності стосовно процентної ставки;
- 2) утворення рівно потужних множин портфелів активів і пасивів з високою пружністю;
- 3) організація активів і пасивів залежно від максимального процентного доходу;
- 4) формулювання отриманого угруповання портфелів пасивів і активів за багатопараметричним критерієм ефективності;
- 5) для активів і пасивів з низькою залучається трансформаційна задача оптимізації відносно максимізації чистого процентного доходу для керування структурою пасивів комерційного банку;
- 6) після досягнення оптимального результату з боку і активів і пасивів залучається фінансовий механізм керування портфелями комерційного банку.

Отже, як ми помітили в процесі нашого дослідження, саме використання інтегрованої стратегії управління активами і пасивами українських банків дасть змогу покращити свою фінансову стабільність і досягти довгострокового успіху.

Управління активами та пасивами банків є ключовим аспектом сучасної банківської діяльності, і його ефективність відіграє значну роль у загальній фінансовій стабільності банку. Скоординоване управління активами та пасивами банку задля забезпечення належного управління фінансовими ризиками банку та досягнення його фінансових цілей є важливим напрямом в роботі сучасних банків.

У випадку українських банків інтегрована стратегія управління активами та пасивами може допомогти їм оптимізувати свої баланси, мінімізувати ризики та підвищити прибутковість. Вирівнюючи ризики в управлінні активами та пасивами банків, українські банки можуть забезпечити виконання своїх вимог щодо ліквідності та капіталу та не наражатися на непотрібні ризики.

Крім того, інтегрована стратегія управління активами та пасивами може допомогти українським банкам краще керувати процентним ризиком, кредитним ризиком і ризиком ліквідності, які є одними з найбільш значних ризиків, з якими стикаються банки. Ефективно керуючи цими ризиками, українські банки можуть підвищити свою стійкість до зовнішніх шоків і гарантувати, що вони зможуть продовжувати працювати стабільно та прибутково.

Підсумовуючи, інтегрована стратегія управління активами та пасивами має вирішальне значення для українських банків для покращення їх фінансової стабільності та досягнення довгострокового успіху. Оптимізуючи свої баланси, керуючи ризиками та забезпечуючи виконання вимог щодо ліквідності та капіталу, українські банки можуть підвищити свою стійкість і прибутковість.

3.2 Зарубіжний досвід управління активами і пасивами комерційних банків

Управління активами та пасивами банків передбачає ефективне управління фінансовими ресурсами банку для виконання його зобов'язань та

максимізації прибутку. Управління активами та пасивами банків у різних країнах вимагає від них дотримання різних стандартів бухгалтерського обліку, вимог до звітності та податкового законодавства кожної країни. Крім того, банкам може знадобитися управляти валютними ризиками, пов'язаними з операціями в різних країнах, які використовують різні валюти в процесі своєї діяльності та управлінні активами і пасивами.

Ефективне управління активами та пасивами банків у різних країнах, як правило, вимагає глибокого розуміння місцевих умов, добре розробленої стратегії управління ризиками та відданості дотриманню нормативних вимог і найкращим практикам корпоративного управління.

Розглядаючи досвід канадських банків ми відмічаємо, що управління активами та пасивами є критично важливою функцією в їх роботі, балансуючи обсяги і структури активів та зобов'язань банку задля забезпечення стабільності, мінімізації ризику та максимізації прибутку банку. В даному процесі відбувається управління різними типами ризиків, включаючи ризик процентної ставки, ризик ліквідності та кредитний ризик. Для ефективного управління цими ризиками банки зазвичай використовують ряд стратегій та інструментів, таких як диверсифікація активів і пасивів, збалансування активів і пасивів, хеджування та стрес-тестування.

У Канаді регуляторне середовище у сфері управління активами і пасивами банківських установ у першу чергу контролюється Офісом інспектора фінансових установ (ОІФУ). ОІФУ встановлює стандарти та керівні принципи для фінансових установ, яких слід дотримуватися, щоб підтримувати їх стабільність та платоспроможність [45].

Ефективний процес управління активами і пасивами вимагає всебічного розуміння балансу банківської установи, її профілю ризику та цілей. Ця інформація використовується для розробки і реалізації стратегій управління активами і пасивами установи. Стратегії можуть включати зіставлення активів з пасивами, управління їх тривалістю та використанням фінансових деривативів.

У Канаді банки використовують різні методи та стратегії управління своїми активами та пасивами задля підтримки стабільного фінансового становища, серед них найбільш поширеними є:

- Управління активами та пасивами банку (УАП) - управління активами та пасивами банку таким чином, щоб відповідати надходженню та відтоку грошових коштів. УАП спрямований на оптимізацію прибутковості банку шляхом підтримки балансу між ризиком і прибутковістю його активів і зобов'язань. Банки використовують різноманітні інструменти, як-от процентні свопи, опціони, ф'ючерси та інші похідні продукти, щоб керувати процентними ризиками.
- Управління ліквідністю - управління ліквідними активами банку задля задоволення попиту вкладників на зняття коштів. Банки в Канаді зберігають резерв ліквідності готівкою та ліквідними цінними паперами для управління ризиком короткострокової ліквідності. Резерв зазвичай підтримується на рівні, що дорівнює певному відсотку від загальної суми депозитів банку. Управління суперінтенданта фінансових установ (OSFI) надає вказівки щодо управління ризиком ліквідності для банків у Канаді [45].
- Управління капіталом - управління капіталом банку для підтримки міцного фінансового становища. Від банків у Канаді вимагається підтримувати певний рівень коефіцієнта достатності капіталу (CAR), щоб забезпечити достатній капітал для покриття будь-яких потенційних збитків. Банки можуть збільшити свій капітал шляхом випуску нових акцій або збереження прибутку.
- Управління кредитним ризиком - управління кредитним ризиком банку, який виникає, коли позичальники не виконують свої кредити. Банки в Канаді використовують різні інструменти, як-от моделі оцінки кредитоспроможності, аналіз кредитного ризику та заставу для управління кредитним ризиком. Асоціація банкірів Канади надає інформацію про управління кредитними ризиками для банків Канади.

- Управління фінансуванням - управління джерелами фінансування банку, щоб гарантувати, що банк має стабільне джерело фінансування. Банки в Канаді використовують різні джерела фінансування, як-от депозити, гуртове фінансування та сек'юритизацію, щоб керувати своїми джерелами фінансування. Асоціація банкірів Канади надає інформацію про управління фінансуванням для банків Канади.

Ефективне управління активами і пасивами є важливим завданням і для банків у США, яке допомагає їм оптимально управляти своїми балансами і максимізувати свої прибутки. УАП банків передбачає управління ризиком процентної ставки та ризиком ліквідності, які є основними ризиками, з якими стикаються банки.

У США при УАП банків, як правило, існує Комітет з активів і пасивів (КАП), який є групою керівників вищого керівництва, відповідальних за нагляд за балансом банку та забезпечення його відповідності фінансовим цілям банку та апетиту до ризику. КАП відповідає за розробку та впровадження політики та процедур УАП, виявлення та вимірювання ризиків, а також впровадження стратегій управління ризиками для зменшення цих ризиків [22].

У США банки відповідають за застосування УАП як скоординований процес, який допомагає підтримувати весь баланс. Крім того, зобов'язання легко пом'якшуються в довгостроковій перспективі, що збільшує шанси на зростання прибутковості банку. У випадку з U.S. Bancorp було виявлено, що цей банк, як правило, використовує свої методи роботи за допомогою варіантів онлайн-інвестування та роботи консультантів [1]. Це ще більше допомагає їм розвивати індустрію, що складається з кращих лідерів і лідерських програм.

Практичний підхід до УАП та управління ризиками в комерційній банківській справі США базується на спеціальних опитуваннях, які проводяться у банках США. Американські банки можуть проводити кращі дослідження при застосуванні УАП у своєму бізнесі. Як стверджують Чоу та Чан, управління реальним прибутком необхідне в бізнесі, оскільки воно

допомагає забезпечити характеристики, необхідні для бізнесу [39]. Крім того, фінансові прибутки, які можуть бути отримані, збільшуються завдяки технологіям УАП, які впроваджуються у комерційних банках.

Для застосування методів управління активами і пасивами в банку створюють спеціальний комітет при раді директорів, який називається Комітет з управління активами і пасивами банку (КУАП або ALKO).

Склад Комітету складається із представників управління фінансовими операціями банку, кредитного та інвестиційного підрозділів, підрозділів економічного аналізу та прогнозування, головний бухгалтер, головний економіст, керівники великих філій. Комітет діє не безперервно і скликається у певній періодичності для організації процесу керування всіх сфер функціонування банку. Такий хід дій дає можливість сформувати чинний орган, якого буде достатньо для виконання певних завдань.

Головні функції КУАП:

- 1) формулювання рівня та меж припустимого ризику;
- 2) пошук потреби у використанні ліквідних засобах;
- 3) обчислення величини та достатності капіталу;
- 4) передбачення та дослідження змін відсоткових ставок;
- 5) реалізація дій про хеджування ризиків;
- 6) оцінка динаміки доходів і витрат;
- 7) формулювання оптимальної організації та рівня кредитного й інвестиційного портфелів;
- 8) обчислення цін на банківські послуги;
- 9) додаткові примітки з управління активами та пасивами.

Працівники казначейства банку та інші структурні підрозділи з відповідних напрямків діяльності виконують схвалені рішення Комітету управління.

Важливим в управлінні активами і пасивами є наявність певних систем, методів та ресурсів для забезпечення реалізації цілей та отримання прибутку в майбутньому, адже в цьому полягає сутність комерційного банку.

Управління активами та пасивами є критично важливою функцією для європейських банків, оскільки це допомагає забезпечити ефективне управління фінансовими ризиками. УАП передбачає управління активами та пасивами банку таким чином, щоб він міг досягти своїх бізнес-цілей, мінімізуючи ризик.

Європейські банки стикаються з низкою проблем в управлінні своїми активами та пасивами. Ці виклики включають нормативні вимоги, низькі відсоткові ставки, зростання конкуренції та необхідність ефективного управління ризиком ліквідності.

Регуляторні вимоги відіграють значну роль в УАП для європейських банків. Від банків вимагається відповідати різним регулятивним стандартам і рекомендаціям, таким як вимоги Базеля III до капіталу, коефіцієнт покриття ліквідності (LCR) і коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Ці правила спрямовані на те, щоб банки мали достатній запас капіталу та ліквідності, щоб протистояти фінансовим шокам.

Низькі відсоткові ставки є серйозною проблемою для європейських банків, оскільки вони знижують прибутковість традиційної банківської діяльності, такої як кредитування та залучення депозитів. Це, у свою чергу, впливає на здатність банку отримувати прибутки від своїх активів.

Конкуренція також зростає в європейському банківському секторі з появою нових цифрових банків і фінтех-компаній. Це змушує традиційні банки впроваджувати інновації та пропонувати нові продукти та послуги, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Нарешті, ризик ліквідності викликає серйозне занепокоєння для європейських банків, особливо з огляду на останні фінансові кризи. УАП має вирішальне значення для управління ризиком ліквідності, гарантуючи, що банк має достатньо коштів для виконання своїх зобов'язань у разі фінансового шоку.

Щоб ефективно впоратися з цими викликами, європейські банки повинні запровадити надійні структури УАП, які включають практики

управління ризиками, фінансове моделювання та аналіз сценаріїв. Їм також необхідно застосовувати інноваційні стратегії та технології, щоб покращити свої можливості УАП і залишатися конкурентоспроможними на ринку.

Базуючись на досвіді зарубіжних високорозвинених країн в процесі історичного розвитку методів управління комерційним банком, для покращення управління активами та пасивами слід застосовувати збалансовану стратегію. Вона означає, що необхідно аналізувати портфель активів і пасивів разом для отримання максимальної вигоди в майбутньому при допустимому ризику. Скоординоване управління активами і пасивами надає банку базу для утворення кращої побудови балансу і захищає його від ризиків, обумовлених суттєвими змінами на фінансовому ринку. Стратегія збалансованості управління активами і пасивами реалізується за допомогою використання певних тактик для структуризації балансу та методів керування ризиками.

3.3. Перспективи покращення управління активами та пасивами українських банків

На даний час, як ми розуміємо, головним зовнішнім фактором, який негативно впливає на діяльність банків є війна. Звісно, що банки самостійно не здатні подолати всі наслідки військової агресії, однак за допомогою НБУ вони роблять все можливе, щоб зменшити її негативні наслідки на роботу банківської системи країни, від якої безпосередньо залежить подальший економічний її стан. На нашу думку, необхідно поліпшити сформовану на даний час структуру депозитного і кредитного портфеля українських банків. Банкам потрібно зосередитись на залученні більшого обсягу довгострокових вкладів з фіксованими термінами можливого зняття коштів, що дасть змогу поліпшити активну діяльність, зменшити кредитні ризики та сформовані під них резерви, які відволікають ресурси банку від здійснення дохідних операцій.

Проаналізувавши найбільш актуальні проблеми у сфері управління активами і пасивами українських банків, а також досвід зарубіжних країн у цій сфері, наведемо деякі перспективні потенційні шляхи покращення управління активами та пасивами банків в Україні. Отож, на нашу думку, задля поліпшення реалізації стратегій управління активами та пасивами банків необхідно:

1. Удосконалити комплексну нормативно-правову базу, що стосується конкретно практики управління активами та пасивами в українських банках. Де повинні міститися вказівки та стандарти, які сприяють стабільності, платоспроможності та управлінню ризиками, відповідати передовій міжнародній практиці, зокрема, встановленій Базельським комітетом з банківського нагляду. Національний банк України створив комплексну правову базу для управління активами та пасивами (УАП) в українських банках, спрямовану на сприяння стабільності, платоспроможності та ефективного управління ризиками, дотримуючись найкращої міжнародної практики, включаючи вказівки Базельського комітету з банківського нагляду, і охоплює такі сфери, як управління ризиками, управління ліквідністю, достатність капіталу, звітність і нагляд. Банки України зобов'язані привести свою практику УАП у відповідність із вимогами протягом визначеного перехідного періоду.
2. Розробити надійні стратегії управління ризиками, адаптовані до українського банківського ландшафту, надаючи банками пріоритет ідентифікації та оцінці різноманітних ризиків, включаючи процентний ризик, ризик ліквідності, кредитний ризик і валютний ризик. Це передбачає проведення ретельного аналізу ризиків і використання складних інструментів вимірювання ризиків для кількісного визначення потенційного ризику. Крім того, ефективні методи зменшення ризиків, такі як диверсифікація активів і зобов'язань, можуть допомогти зменшити ризики концентрації, тоді як стрес-тестування дозволяє банкам оцінити їхню стійкість за несприятливих сценаріїв. Впровадження механізмів

хеджування, таких як похідні інструменти, може додатково захистити від потенційних втрат, спричинених коливаннями процентних ставок або вартості валюти. Інтегруючи ці стратегії, українські банки можуть покращити практику управління ризиками та зміцнити свою фінансову стабільність.

3. Для забезпечення більш точного вимірювання, моніторингу і прогнозування активів і пасивів, українські банки повинні розглянути можливість інвестування в передові інструменти та аналітику комплексного управління активами і пасивами. Ці інструменти дозволяють банкам використовувати складні методи моделювання, аналіз сценаріїв і системи стрес-тестування. Використовуючи сучасні технології, банки можуть оцінити потенційний вплив різних економічних і фінансових сценаріїв на їхні баланси. Цей проактивний підхід дозволяє отримати всебічне розуміння ризиків і полегшує прийняття обґрунтованих рішень. Впровадження таких передових інструментів і аналітики зміцнює здатність банку орієнтуватися в ринковій невизначеності, оптимізувати поєднання активів і пасивів і покращити загальну практику управління ризиками
4. Для зміцнення фінансового стану банків в Україні та підвищення їх можливостей управління ризиками вкрай важливо встановити чіткі вимоги щодо достатності капіталу та нормативів кредитування, ліквідності й інвестування, а також слідкувати за їх фактичним виконанням. Ці вимоги повинні гарантувати, що банки зберігають достатні резерви капіталу для покриття потенційних збитків, які виникають внаслідок різних ризиків. Запроваджуючи надійні системи достатності капіталу, які відповідають міжнародним стандартам, таким як Базель III, українські банки можуть підвищити свою стійкість, підтримувати платоспроможність та зменшити ризик неплатоспроможності. Адекватні резерви капіталу забезпечують захист від неочікуваних втрат, тим самим підвищуючи здатність банків протистояти несприятливим ринковим умовам і виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та іншими зацікавленими сторонами.

5. Для ефективного управління ризиком ліквідності в українських банках важливо розробити комплексні рекомендації відповідно до міжнародних стандартів, таких як коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) і коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Ці стандарти містять вказівки щодо підтримки достатніх запасів ліквідності та стабільних джерел фінансування. Банки повинні впроваджувати ефективні практики управління ліквідністю, включаючи моніторинг і управління ризиком короткострокової ліквідності шляхом диверсифікації джерел фінансування. Підтримуючи адекватний буфер ліквідності, банки можуть протистояти непередбаченим вимогам до ліквідності та забезпечити свою здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання. Ці заходи сприяють загальній стабільності та стійкості банківської системи в Україні.
6. Фінансування навчальних програм та семінарів мають вирішальне значення для підвищення рівня знань і навичок менеджерів банків, ризик-менеджерів і спеціалістів з управління активами в Україні. Ці освітні ініціативи мають бути зосереджені на забезпеченні глибшого розуміння принципів Уніфікованого управління активами та пасивами, методів управління ризиками та дотримання нормативних вимог. Оснащуючи професіоналів передовими знаннями, вони можуть приймати більш обґрунтовані рішення щодо управління активами та пасивами, тим самим зменшуючи ризики та максимізуючи прибутки. Програми навчання можуть охоплювати такі теми, як оцінка ризиків, фінансове моделювання, стрес-тестування та нормативні вимоги. Покращений досвід у цих сферах може сприяти кращій загальній практиці управління активами та пасивами, сприяючи розвитку культури безперервного навчання та забезпечуючи відповідність галузевим стандартам і найкращим практикам, що розвиваються.
7. Для сприяння постійному вдосконаленню практики управління активами та пасивами в банківському секторі вкрай важливо заохочувати співпрацю між банками, галузевими асоціаціями та регуляторними органами в

Україні. Ця співпраця має бути спрямована на обмін найкращими практиками, обмін ідеями та колективне вирішення проблем, пов'язаних з об'єднаним управлінням активами та пасивами. Створення платформи для регулярного діалогу та обміну знаннями може сприяти відкритому спілкуванню та співпраці між зацікавленими сторонами. Цю платформу можна використовувати для обговорення нових тенденцій, оновлень нормативних документів та інноваційних підходів до управління активами і пасивами. Використовуючи колективний досвід і знання, банківський сектор може колективно покращити практику управління активами та пасивами, сприяти стабільності та відповідати міжнародним стандартам. Така співпраця має важливе значення для розвитку стійкої та динамічної банківської галузі в Україні.

8. Для оптимізації процесів уніфікованого управління активами та пасивами українські банки повинні використовувати технологічні досягнення та інноваційні рішення. Використовуючи передову аналітику, штучний інтелект (ШІ) та інструменти автоматизації, банки можуть розширити можливості керування даними та звітності, що призведе до більш точної оцінки та моніторингу ризиків. Ці технології можуть оптимізувати роботу УАП, автоматизувати рутинні завдання та підвищити ефективність аналізу даних. Алгоритми на основі штучного інтелекту можуть надавати інформацію в реальному часі та прогнозне моделювання, що дозволяє банкам приймати більш обґрунтовані рішення щодо управління активами та пасивами. Крім того, використання інноваційних рішень дозволяє проактивно ідентифікувати ризики, своєчасно їх пом'якшувати та вдосконалювати загальні методи управління ризиками. Впровадження технологічних досягнень підвищує ефективність і гнучкість УАП, дозволяючи банкам адаптуватися до мінливої ринкової динаміки та оптимізувати компроміси між ризиком і прибутковістю.
9. Для посилення практики корпоративного управління в банках важливо віддати пріоритет прозорості, підзвітності та нагляду правління за

діяльністю комплексного управління активами та пасивами. Це передбачає створення комітетів з управління ризиками, таких як комітети з управління активами та пасивами (ALCO), щоб забезпечити стратегічне керівництво та нагляд за функціями УАП. Ці комітети відіграють вирішальну роль у забезпеченні ефективного управління ризиками та узгодженні діяльності УАП із загальними цілями банку. Акцентуючи увагу на прозорості, підзвітності та нагляді правління, банки можуть покращити свою систему управління ризиками та сприяти прийняттю відповідальних рішень у всій організації.

10. При використанні міжнародного досвіду та покращення практики управління активами та пасивами українським банкам важливо розвивати співпрацю з міжнародними фінансовими установами, регуляторними органами та галузевими асоціаціями. Цього можна досягти шляхом активної участі у форумах з обміну знаннями, конференціях та навчальних програмах, організованих цими міжнародними організаціями. Беручи участь у таких ініціативах, банки можуть отримати знання про кращий міжнародний досвід управління активами та пасивами та адаптувати їх до особливостей українського банківського сектора. Співпраця з глобальними зацікавленими сторонами дозволяє обмінюватися ідеями, досвідом та інноваційними підходами, сприяючи постійному вдосконаленню практик управління активами та пасивами в Україні.

Реалізація наведених заходів може допомогти українським банкам удосконалити практику управління активами та пасивами, покращити можливості управління ризиками та досягти більшої фінансової стабільності в банківському середовищі, яке активно розвивається в сучасних умовах.

Висновки до Розділу 3

У результаті дослідження закордонного досвіду управління активами та пасивами комерційних банків, а також актуальних проблем українських банків

в такому управлінні, ми дійшли висновку, що необхідно продовжувати широкий аналіз активів та пасивів українських банків як об'єктів керування. Головні проблеми стосуються відсутності необхідної цілісної інформації для ефективного управління та недосконалої організації процесу керування. Забезпечення фінансової стійкості та успішного функціонування банків залежить від ефективного управління активами, пасивами та пов'язаними з ними ризиками.

Інтегрована стратегія управління активами та пасивами українських банків є ключовим аспектом сучасної банківської діяльності, що має важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності банку. Впровадження такої стратегії допоможе українським банкам покращити свою фінансову стійкість та досягти довгострокового успіху. Зосереджуючись на оптимізації балансів, керуючи ризиками та дотримуючись вимог щодо ліквідності та капіталу, банки зможуть підвищити свою стійкість та прибутковість.

Для поліпшення ефективності управління активами та пасивами в комерційних банках рекомендується застосовувати збалансовану стратегію, яка базується на досвіді успішних країн з високорозвиненою і стабільно функціонуючою банківською системою. Ця стратегія підтримує ідею спільного аналізу портфеля активів та пасивів, з метою досягнення максимальних вигод у майбутньому при прийнятному рівні ризику.

На даний час основним зовнішнім фактором, що негативно впливає на діяльність банків, є війна. Зрозуміло, що банки не можуть самотійно впоратися з усіма наслідками військової агресії, але за допомогою Національного банку вони роблять все можливе для зменшення негативних наслідків впливу на банківську систему країни, від якої залежить подальший економічний стан.

Необхідно вдосконалити структуру депозитного і кредитного портфеля українських банків, банки повинні акцентуватись на залученні більшого обсягу довгострокових вкладів з фіксованими термінами можливого зняття коштів. Це допоможе покращити їх активну діяльність, знизити кредитні

ризиками та формувати резерви для їх покриття, що звільнить ресурси банків для здійснення прибуткових активних операцій.

ВИСНОВКИ

У результаті здійсненого дослідження у цій кваліфікаційній роботі, ми дійшли до наступних висновків.

Ефективна діяльність будь-якого банку на сучасному етапі розвитку банківського сектора визначається переважно системою комплексного управління активами і пасивами.

Однією з ключових цілей банків у цьому контексті є збереження стабільності та перспективи не лише окремих комерційних установ, а й в цілому банківської системи. Таким чином, удосконалення управління активами і пасивами стає суттєвим аспектом фінансової стабільності банків. Керування активами та пасивами є основною складовою банківського менеджменту, від якої залежить ефективне функціонування фінансового закладу та його конкурентоспроможність в середовищі інших банків.

У більш широкому розумінні управління активами і пасивами означає взаємопов'язане формування вартості банку для акціонерів, враховуючи управління ризиками, обчисленням вартості кредиту, контролем процентного ризику та ліквідністю. У процесі операцій такий підхід забезпечує відпрацьоване функціонування всіх підрозділів і гарантує досягнення загальних цілей банку.

Управління активами та пасивами являє собою ключовий процес, під час якого банки розробляють стратегії для забезпечення економічної вигоди та мінімізації ризиків, пов'язаних із їх діяльністю. Для досягнення високого рівня прибутку у майбутньому та виконання поставлених цілей, а також для мінімізації ризиків, необхідно чітко визначити стратегію ефективного управління активами і пасивами. Важливо також створити ресурсну базу для уникнення криз та невпевненості, а також враховувати зміни в зовнішньому середовищі банку. Ключовим є організація та реалізація фінансової стратегії управління активами і пасивами, зокрема визначення оптимальних пропорцій вразливих до змін відсоткових ставок між активами і пасивами.

Фінансовий аналіз АТ КБ «Приватбанк» вказує на позитивний ріст активів, проте ключовими залишаються контроль ризиків та адекватна капіталізація. Збільшення резервів і власного капіталу позитивне явище, але слід уважно враховувати концентрацію депозитів. Збільшилася кредитна активність банку за останні 5 років. Проте, при державній формі власності банку, важливо аналізувати можливі впливи на ризик конфлікту інтересів та стабільність фінансування через значну купівлю державних облігацій.

Протягом 2018-2022 років банк покращив стан ліквідності, збільшивши частку високоліквідних активів на 88,66%. Цей позитивний тренд свідчить про ефективне управління ризиками та збільшення фінансової стійкості. Показники адекватності та ефективності капіталу визначають стабільність банку та його захист від ризиків, що є ключовим для довіри інвесторів.

Приватбанк успішно використовує збалансовану стратегію управління активами і пасивами, що призводить до позитивних результатів та забезпечує йому провідні позиції на українському банківському ринку.

Виконавчий орган АТ КБ «ПриватБанк» щоденно керує діяльністю установи. Цей орган, представлений Правлінням, підзвітний Вищому органу та Наглядовій раді Групи і гарантує виконання прийнятих ними рішень. З метою оптимальної роботи Правління було утворено кілька чинних комітетів, серед яких важливим є Комітет з управління активами і пасивами. Цей комітет також виступає як ключовий учасник в системі управління ризиками банку «ПриватБанк».

Метою створення комітету є забезпечення ефективного та неперервного керування активами і пасивами банку. Комітет також відповідає за контроль за ризиками ліквідності, валютного, процентного та цінового ризику (пов'язаного з операціями з зобов'язаннями) та вживає конкретних заходів для мінімізації цих ризиків і забезпечення максимальної економічної вигоди для банку.

Досліджуючи міжнародний досвід та враховуючи актуальні проблеми управління активами та пасивами українських банків, ми дійшли висновків

щодо необхідності подальшого широкого аналізу цих елементів. Основні труднощі пов'язані з відсутністю необхідної інформації для ефективного управління та недосконалою організацією процесу керування. Забезпечення фінансової стійкості та успішного функціонування банків залежить від ефективного управління активами, пасивами та пов'язаними ризиками.

Для поліпшення ефективності управління активами та пасивами в комерційних банках рекомендується використовувати збалансовану стратегію, що базується на успішних прикладах країн з високорозвиненою і стабільною банківською системою. Ця стратегія підтримує ідею спільного аналізу портфеля активів та пасивів з метою досягнення максимальних вигод у майбутньому при прийнятному рівні ризику.

Наразі основним зовнішнім фактором, що негативно впливає на діяльність банків, є війна. Банки не в змозі самотійно вирішити усі наслідки військової агресії, проте разом із Національним банком вони вживають заходів для зменшення негативного впливу на банківську систему країни, яка має ключове значення для подальшого економічного розвитку.

Необхідно оптимізувати структуру депозитного і кредитного портфеля українських банків, фокусуючись на привертанні більше довгострокових вкладів із фіксованими термінами можливого зняття коштів. Це сприятиме покращенню активності банків, зменшенню кредитних ризиків та формуванню резервів для їх покриття, звільняючи ресурси для здійснення прибуткових операцій.

Дослідження ефективності управління активами і пасивами визнається однією з ключових складових для зміцнення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості банківських установ. У контексті жорсткої конкуренції та постійного розвитку ринкової економіки передбачається неперервне вдосконалення методів та форм управління активами та пасивами. Лише такий підхід до управління може гарантувати фінансову стійкість банківської установи та стабільну дійову банківську систему в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азізова К. М. Управління активами і пасивами банку: сутність та методичні підходи. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 9-27.
2. Банківська діяльність / З. Б. Живко, О. П. Просович, М. І. Копитко та ін.; за ред. З. Б. Живко. Київ: Алерта, 2022. 248 с.
3. Банківське право: навчальний посібник / за ред. д-ра юрид. наук, проф. Б. В. Деревянка; МВС України, Донецький юридичний інститут. Кривий Ріг : ДЮІ, 2020. 172 с.
4. Банківський менеджмент / О. Кириченко та ін. Київ : Знання-Прес, 2022. 438 с.
5. Варцаба В.І.. Сучасне банківництво: теорія і практика. Навчальний посібник. Видавництво УЖНУ «Говерла», 2018. 364 с.
6. Гладчук О., Ткачук І., Харабара В. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях : навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 208 с.
7. Діденко Н. Управління активами і пасивами банку. *Актуальні проблеми економіки: теоретичні та практичні аспекти*: матеріали Всеукр. науково-практ. конф м. Дніпропетровськ, 27–28 січ. 2012 р. С. 43–44.
8. Довгань Ж. Основи комплексного управління активами і пасивами банку. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 2. С. 64–69.
9. Жердецька Л., Кузнецова Л., Литвинюк О. Формування системи управління активами та пасивами банків у сучасних умовах. Одеса : ОНЕУ : Атлант, 2016. 402 с.
10. Зянько В., Коваль Н., Єпіфанова І. Банківський менеджмент : навч. посіб. 2-ге вид. Вінниця: ВНТУ, 2018. 126 с.
11. Карчева Г. Ефективне управління активами і пасивами - необхідна умова фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. серія 1 : економіка*. 2012. № 1. С. 240–249.

12. Касьянов В. Стратегії управління ліквідністю комерційного банку. *Актуальні питання економіки, обліку, та фінансів в Україні* : матеріали III Всеукр. науково-практ. конф., м. Ірпінь, 20 берез. 2023 р. С. 125–127.
13. Ключко Л. Гнучке управління активами і пасивами - необхідна умова забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *Вісник СГТУ : Економіка і фінанси*. 2005. № 54. С. 93–99.
14. Колодізев О. Фінансовий менеджмент у банках: концептуальні засади, методологія прийняття рішень у банківській сфері : навч. посіб. Харків : ІНЖЕК, 2014. 408 с.
15. Корнієнко Т. Стратегічне управління активами та пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки. *Вісник національного банку України*. 2011. № 10. С. 14–17.
16. Король М., Співак В., Куліковська І. Сучасний стан показників української банківської системи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 47. С. 41–47.
17. Косова Т., Біляк С., Розводовська М. Депозитні і кредитні операції банківської установи в умовах надзвичайного стану: організація і методика обліку, аналізу, аудиту. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 3. С. 93–98.
18. Косова Т., Біляк С., Розводовська М. Організація і методика обліку депозитних і кредитних операцій банківської установи в умовах надзвичайного стану. *Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика* : матеріали XIII Міжнар. науково-практ. інтернет конф., м. Київ: НАУ, 2022 С. 22–23.
19. Кучерук І. Депозитні операції комерційних банків України, їхня організація та депозитна політика. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 12. С. 93–97.

20. Кучерук І., Козинець А. Організація обліку та контролю депозитних операцій в комерційних банках. *Економіка і управління*. 2018. № 4. С. 118–123.
21. Ларіонова І. Управління активами та пасивами в комерційному банку : навч. посіб., 2013. 272 с.
22. Литвинюк О. Необхідність формування сучасного механізму управління активами та пасивами банківських установ. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економічні науки*. 2013. Т. 18, № 1/1. С. 226–230.
23. Макаренко Ю., Хоруженко А. Управління активами та пасивами комерційного банку з метою підвищення ефективності їх використання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 66–70.
24. Міщенко В., Слав'янська Н., Коренева О. Банківські операції : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Знання, 2017. 796 с.
25. Несенюк Є., Журавель І., Яковенко В. Управління фінансовими ресурсами банківських установ і страхових компаній: інтеграційний аспект. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2. С. 86–90.
26. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/>
27. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
28. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 29 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 26.09.2023).
29. Сало І., Криклій О. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. Суми : Унів. кн., 2007. 314 с.
30. Сисоєнко І., Карлюка Д. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 23. С. 132–137. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.22> (дата звернення: 26.11.2023).

- 31.Склярова І. Особливості обліку депозитних операцій комерційного банку. *Управління розвитком*. 2014. № 9. С. 91–93.
- 32.Хома І., Гориславець П., Роскіна А. Ризики банківського та страхового сегментів на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. № 30. С. 204–208.
- 33.Шварц О.В. Інтегроване управління активами і пасивами як філософія управління сучасним банком. *Вісник КЕФ КНЕУ імені Вадима Гетьмана*, 2022. №1. С. 55-59
- 34.Шинкаренко О. М. Проблемні питання оптимізації структури активів та пасивів. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2021. №21. С.45-49.
- 35.Шірінян Л., Шірінян А. Конкуренція банків: Україна vs інші країни. *Фінансові послуги*. 2018. № 5. С. 33–37.
- 36.Asset Management Group | U.S. Bank. *Consumer banking | Personal banking | U.S. Bank*. URL: <https://www.usbank.com/investing/investment-management/asset-management-group.html> (date of access: 26.11.2023).
- 37.Audit, Consulting, Financial Advisory, Risk Management & Tax services and reports | Deloitte Canada. *Deloitte Canada*. URL: <https://www2.deloitte.com/ca/en.html> (date of access: 26.11.2023).
- 38.Chen J. Asset-Liability Committee (ALCO): Definition, Role, Example. *Investopedia*. URL: <http://www.investopedia.com/terms/a/asset-liability-committee.asp> (date of access: 26.11.2023).
- 39.Chou Y.Y. and Chan M.L. The impact of CEO characteristics on real earnings management: Evidence from the US banking industry. *Journal of Applied Finance and Banking*, 2018. 8(2), pp.17-44.
- 40.John F. Marshall, Vipul K. Bansal. *Financial Engineering: A Complete Guide to Financial Innovation*. New York, 1991. 784 p.
- 41.Joseph F Sinkey. *Commercial bank financial management: In the financial services industry*. Collier Macmillan, 1989. 771 p

42. Kosmidou K., Zopounidis C. An optimization scenario methodology for bank asset liability management. *Operational Research*. 2002. Vol. 2, no. 2. P. 279–287. URL: <https://doi.org/10.1007/bf02936331> (date of access: 26.11.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2019	31 грудня 2018
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	45 894	27 360
Заборгованість банків	7	27 118	-
Кредити та аванси клієнтам	8	59 544	50 140
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	84 680	86 244
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	66 602	79 299
- за амортизованою собівартістю	9	875	14 538
Поточні податкові активи		2 257	184
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію/Інвестиції в дочірні компанії		155	30
Інвестиційна нерухомість		3 379	3 340
Активи з права користування	10	1 716	-
Основні засоби та нематеріальні активи	11	4 764	3 793
Інші фінансові активи	12	2 210	2 743
Інші активи	13	9 285	8 899
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 244	1 361
Активи, утримувані для продажу	14	-	117
ВСЬОГО АКТИВІВ		309 723	278 048
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ	15	7 721	9 817
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		201	195
Кошти клієнтів	16	240 621	231 055
Зобов'язання орендаря з лізингу	32	1 748	-
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	121	136
Інші фінансові зобов'язання	17	1 522	2 249
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 260	3 132
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		255 194	246 584
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	614	687
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 274)	(3 303)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Загальні резерви та інші фонди	19	6 850	6 211
Накопичений дефіцит		(169 918)	(190 388)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		54 529	31 464
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		309 723	278 048

Затверджено до друку та підписано 29 квітня 2020 року.

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК А1

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 661	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 715	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30	155
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 288	953	648
Основні засоби	10	6 074	6 689	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 210
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 128	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 296	382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	2	201
Кошти клієнтів	13	325 303	312 708	240 621
Відстрочені податкові зобов'язання	21	159	146	121
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 059	2 639
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 795	2 098	1 528
Загальна сума зобов'язань		334 681	329 700	255 194
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 091)	(2 248)	(660)
Резервні та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(157 247)	(171 665)	(169 918)
Загальна сума власного капіталу		66 615	52 825	54 529
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 296	382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Ю. Самаріна
 Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

ДОДАТОК АЗ

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 681
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резервні та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

**АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід**

У мільйонах українських гривень	Прим.	2019 рік	2018 рік
Процентні доходи	20	33 841	30 754
Процентні витрати	20	(14 174)	(14 002)
Чистий процентний дохід		19 667	16 752
Відрахування до резерву на зменшення корисності	21	(4)	(6 089)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		19 663	10 663
Доходи за виплатами та комісійними	22	24 575	19 590
Витрати за виплатами та комісійними	22	(6 386)	(4 402)
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		2 589	1 983
Прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		6 510	1 145
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		8	3
Збитки мінус прибутки від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток		(1 526)	(3 085)
Прибутки(збитки) від оцінки будівель та інвестиційної нерухомості		4	(553)
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(134)	(13)
Відновлення зменшення корисності асоційованої компанії		8	-
Адміністративні та інші операційні витрати	23	(14 815)	(13 988)
Інші чисті доходи		2 113	1 446
Прибуток до оподаткування		32 609	12 789
Кредит з податку на прибуток	24	-	9
Чистий прибуток за рік		32 609	12 798
Інші сукупні доходи(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нерезалізований прибуток/(збиток) від переоцінки		2 037	(1 872)
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(3)
- Зміни у резерві під очікувані кредитні збитки		-	-
- Податковий ефект		-	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі:			
- Переоцінка будівель		(70)	2
- Податковий ефект		15	(1)
Інші сукупні доходи(витрати)		1 974	(1 874)
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		34 583	10 924
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	19	44,31	17,39

Завержено до випуску та підписано 29 квітня 2020 року.

Г. Круханза,
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б2

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 854	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 870	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 537)	(11 961)
Чистий процентний дохід		29 317	21 602
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		28 461	19 793
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 226	3 103
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 666)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 904)	(8 192)
Амортизаційні витрати		(2 183)	(1 791)
Частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, облік яких ведеться за методом участі в капіталі		-	(124)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 348)	(16 681)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 812)	(8 142)
Інші доходи		1 286	1 200
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(164)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		35 067	24 296
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	21	(17)	6
Прибуток за рік		35 050	24 302

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020
Прибуток за рік		35 050	24 302
Інший сукупний дохід			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		(1 758)	(1 649)
- Коригування перекласифікації фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		(32)	(8)
- Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу		(2)	(6)
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі та земля:			
- Інший сукупний дохід, до оподаткування, прибутки (збитки) від переоцінки		(32)	139
- Податок на прибуток, що відноситься до змін у дооцінці у складі іншого сукупного доходу		6	(25)
Загальна сума іншого сукупного доходу		(1 818)	(1 549)
Загальна сума сукупного доходу		33 232	22 753

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бьох
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 905	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 461
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АНОТАЦІЯ

Снаговська О.О. Управління активами і пасивами комерційного банку – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Чернівці, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів стратегій управління активами і пасивами комерційних банків України. Визначено зміст активів і пасивів банків, наведена характеристика стратегій їх управління. Дослідження проведене на базі АТ КБ «ПриватБанк». Проаналізовано показники ефективності управління активами і пасивами цього банку. Запропоновано шляхи підвищення ефективності управління активами і пасивами українським банківським установам.

Ключові слова: банк, активи банків, пасиви банків, управління активами і пасивами банків, стратегії управління активами і пасивами банків.

ANNOTATION

Snagovska O.O. Management of assets and liabilities of a commercial bank - Manuscript. Thesis for obtaining the second level of higher education "master's" in specialty 072 "Finance, banking and insurance" - Chernivtsi National University named after Yu. Fedkovicha, Chernivtsi, 2023.

Qualification work is devoted to the study of asset and liability management strategies of commercial banks of Ukraine. The content of assets, liabilities, characteristics of their management strategies are determined. The research was carried out on the basis of Joint-Stock Company Commercial Bank "PrivatBank". The performance indicators of the bank's asset and liability management were analyzed. Ways to improve the efficiency of asset and liability management at CB "PrivatBank" are proposed.

Keywords: assets, liabilities, ALM, bank, capital, cash, asset and liability management

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.